

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет Навчально-науковий центр заочної форми навчання
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА Пояснювальна записка

рівень вищої освіти другий (магістерський)

Інформаційна модель моніторингу та обслуговування
кредитних операцій банку
(тема)

Виконав:
студент 2 курсу, групи ЕКЗМ-21-1
Філатов Є.В.
(прізвище, ініціали)

Спеціальність 051 Економіка
(код і повна назва спеціальності)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Економічна кібернетика
(повна назва освітньої програми)

Керівник проф. Полозова Т.В.
(посада, прізвище, ініціали)

Допускається до захисту

Зав. кафедри _____
(підпис)

Полозова Т.В.
(прізвище, ініціали)

2022 р.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет Навчально-науковий центр заочної форми навчання
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 051 Економіка
(код і повна назва)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Економічна кібернетика
(повна назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
(підпис)

« _____ » _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

студентові Філатову Євгену Володимировичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Інформаційна модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку

затверджена наказом по університету від 24 жовтня 2022 р. № 171 Стз

2. Термін подання студентом роботи до екзаменаційної комісії 14 грудня 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи Наукові публікації, теоретичні та практичні розробки вітчизняних і зарубіжних авторів, фінансова звітність банку, законодавчо-нормативні акти, джерела мережі Internet

4. Перелік питань, що потрібно опрацювати в роботі _____

Вступ. 1. Теоретичні аспекти моделювання моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку. 2. Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності АТ «БАНК «ГРАНТ». 3. Побудова інформаційної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку. Висновки. Перелік джерел посилання. Додаток.

5. Перелік графічного матеріалу із зазначенням креслеників, схем, плакатів, комп'ютерних ілюстрацій _____

1. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. 2. Основні функції кредиту. 3. Етапи кредитного моніторингу. 4. Елементи кредитного моніторингу. 5. Контекстна діаграма моделі «Управління кредитуванням в банку». 6. Структура управління АТ «Банк «Грант». 7-8. Показники діяльності банку. 9-10. Інформаційна модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку. 11. Схема алгоритму розв'язання задачі. 12. Скорингова модель моніторингу кредитних операцій банку. 13-14. Чисельне розв'язання задачі. 15. Структурно-логічна характеристика результатів дослідження. _____

6. Консультанти розділів роботи (п.6 включається до завдання за наявності консультантів згідно з наказом, зазначеним у п.1)

Найменування розділу	Консультант (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	Позначка консультанта про виконання розділу	
		підпис	дата

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Виконання першого розділу роботи	24.10.22-31.10.22	виконано
2	Виконання другого розділу роботи	01.11.22-15.11.22	виконано
3	Виконання третього розділу роботи	16.11.22-30.11.22	виконано
4	Оформлення роботи	01.12.22-05.12.22	виконано
5	Перевірка роботи на плагіат	06.12.22-08.12.22	виконано
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу	09.12.22-10.12.22	виконано
7	Рецензування роботи	11.12.22-13.12.22	виконано
8	Подання роботи до екзаменаційної комісії	14.12.2022	

Дата видачі завдання 24 жовтня 2022 р.

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____ проф. Полозова Т.В.
(підпис) (посада, прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 104 с., 26 табл., 24 рис., 55 джерел,
1 додаток.

ІНФОРМАЦІЙНА МОДЕЛЬ, КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ, МОНІТОРИНГ,
СКОРИНГОВА МОДЕЛЬ, СХЕМА АЛГОРИТМУ.

Об'єкт дослідження – кредитна діяльність банків.

Метою дослідження є розробка інформаційної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Розкрито теоретичні аспекти моделювання моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку. Розкрито економічну сутність кредитних операцій банку. Розглянуто особливості кредитного моніторингу банківських установ. Обґрунтовано побудову загальної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку. Проаналізовано фінансово-економічні результати діяльності АТ «БАНК «ГРАНТ». Розроблено інформаційну модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку. Запропоновано підхід моніторингу кредитних операцій банку на основі скорингової моделі. Побудовано структурно-логічну схему результатів дослідження.

ABSTRACT

Master thesis: 104 p., 26 tables, 24 fig., 55 sources, 1 exhibit.

**INFORMATION MODEL, CREDIT OPERATIONS, MONITORING,
SCORING MODEL, ALGORITHM SCHEME.**

The object of the research is credit activity of banks.

The purpose of the research is to develop an information model for monitoring and servicing the bank's credit operations.

The theoretical aspects of modeling monitoring and servicing of bank credit operations are revealed. The economic essence of the bank's credit operations has been revealed. Peculiarities of credit monitoring of banking institutions are considered. The construction of a general model for monitoring and servicing the bank's credit operations is substantiated. The financial and economic results of JSC «BANK «GRANT» were analyzed. An information model for monitoring and servicing the bank's credit operations has been developed. An approach to monitoring bank credit operations based on a scoring model is proposed. The structural and logical characteristics of the obtained research results are formed.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Теоретичні аспекти моделювання моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.....	9
1.1 Економічна сутність кредитних операцій банку.....	9
1.2 Особливості кредитного моніторингу банківських установ.....	15
1.3 Обґрунтування побудови загальної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.....	25
2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності АТ «БАНК «ГРАНТ».....	34
2.1 Загальна характеристика банку.....	34
2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності банку.....	44
3 Побудова інформаційної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.....	61
3.1 Розробка інформаційної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.....	61
3.2 Моніторинг кредитних операцій банку на основі скорингової моделі.....	70
3.3 Структурно-логічна характеристика результатів дослідження.....	86
Висновки.....	91
Перелік джерел посилання.....	98
Додаток А Копії публікацій.....	105

ВСТУП

Кредитні відносини є невід'ємною частиною економічної системи України. Кредитування тісно пов'язано з потребами розвитку виробництва на макрорівні. Ринок кредитних ресурсів створює умови для цілеспрямованого переміщення кредиту в сфері національної економіки, де він може бути використаний найбільш ефективно. Кредит опосередковує зв'язки між державою, банківськими установами, товаровиробниками і громадянами, при цьому обслуговуючи інтереси суб'єктів господарювання.

У зв'язку з цим набуває актуальності дослідження питань моделювання процесу моніторингу та обслуговування кредитних операцій банківських установ.

Проблематика розбудови банківської системи України та забезпечення її стабільності досліджувалася багатьма вченими, серед яких О. С. Вовченко, С. Б. Єгоричева, Д. В. Завадська, Л. В. Шірінян, Л. А. Плукар, І. І. Благун та інші.

Питання моніторингу кредитних операцій банків розглядалися у роботах таких вчених, як А. А. Москальов, Е. М. Попова, Л. Я. Шевченко, О. Л. Карченкова, С. Д. Смолінська, І. О. Самченкова, Д. О. Лебєдева, І. В. Заливча, Л. В. Штефан, С. Д. Лучик, Х. Д. Ткачук, А. А. Шведик, В. В. Соляр та інші.

Проте актуальним і невирішеним залишається питання формування інформаційної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Об'єкт дослідження – кредитна діяльність банків.

Предмет дослідження – моделювання процесу моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Метою дослідження є розробка інформаційної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- розкрити теоретичні аспекти моделювання моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку;
- розкрити економічну сутність кредитних операцій банку;
- розглянути особливості кредитного моніторингу банківських установ;
- обґрунтувати побудову загальної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку;
- проаналізувати фінансово-економічні результати діяльності АТ «БАНК «ГРАНТ»;
- розробити інформаційну модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку;
- запропонувати підхід моніторингу кредитних операцій банку на основі скорингової моделі;
- побудувати структурно-логічну схему результатів дослідження.

Інформаційною та методичною базою для проведення досліджень були наукові періодичні видання, фахові публікації в межах предметної області, нормативна база України, фінансова звітність банку, що досліджується.

Методи, що були використані під час дослідження: аналізу, синтезу; системного аналізу; фінансового аналізу, порівняння, зіставлення; статистичні методи; економіко-математичного моделювання; графічний метод.

До основних наукових результатів дослідження слід віднести:

- розроблено інформаційну модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку, що дозволяє виявити організаційні недоліки певних бізнес-процесів та знайти шляхи їх вдосконалення;

– запропоновано науково-методичний підхід моніторингу кредитних операцій банку на основі скорингової моделі.

Практична значущість роботи полягає у тому, що запропонована інформаційна модель може використовуватися в банках для роботи з корпоративними базами даних.

Апробація результатів дослідження. Найважливіші результати проведених у роботі досліджень доповідалися на III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта» (Харків, 2022).

Публікації. Отримані результати дослідження опубліковано у 2 наукових працях, у тому числі у колективній монографії (1 стаття) і 1 тези доповіді на конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ МОНІТОРИНГУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

1.1 Економічна сутність кредитних операцій банку

Кредитні відносини є невід'ємною частиною економічної системи України. Кредитування тісно пов'язано з потребами розвитку виробництва на макрорівні. Ринок кредитних ресурсів створює умови для цілеспрямованого переміщення кредиту в сфері національної економіки, де він може бути використаний найбільш ефективно. Кредит опосередковує зв'язки між державою, банківськими установами, товаровиробниками і громадянами, при цьому обслуговуючи інтереси суб'єктів господарювання.

Банківський кредит – це зобов'язання банківської установи надати певну суму коштів, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання взяти на себе права кредитора, будь-яке продовження періоду погашення боргу в обмін на суму заборгованості за зобов'язанням боржника погасити боргу, а також зобов'язання сплатити відсотки та інші платежі на цю суму [1].

Кредитування – це гроші чи інші матеріальні ресурси, що передаються в тимчасове користування з метою одержання певної винагороди (проценту) з умовою повернення.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» до кредитних операцій банку віднесено [2]:

- «розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик;
- здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені;
- надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;

– придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів (факторинг);

– лізинг».

Основні функції кредиту розглянуто на рис. 1.1 [3-5].

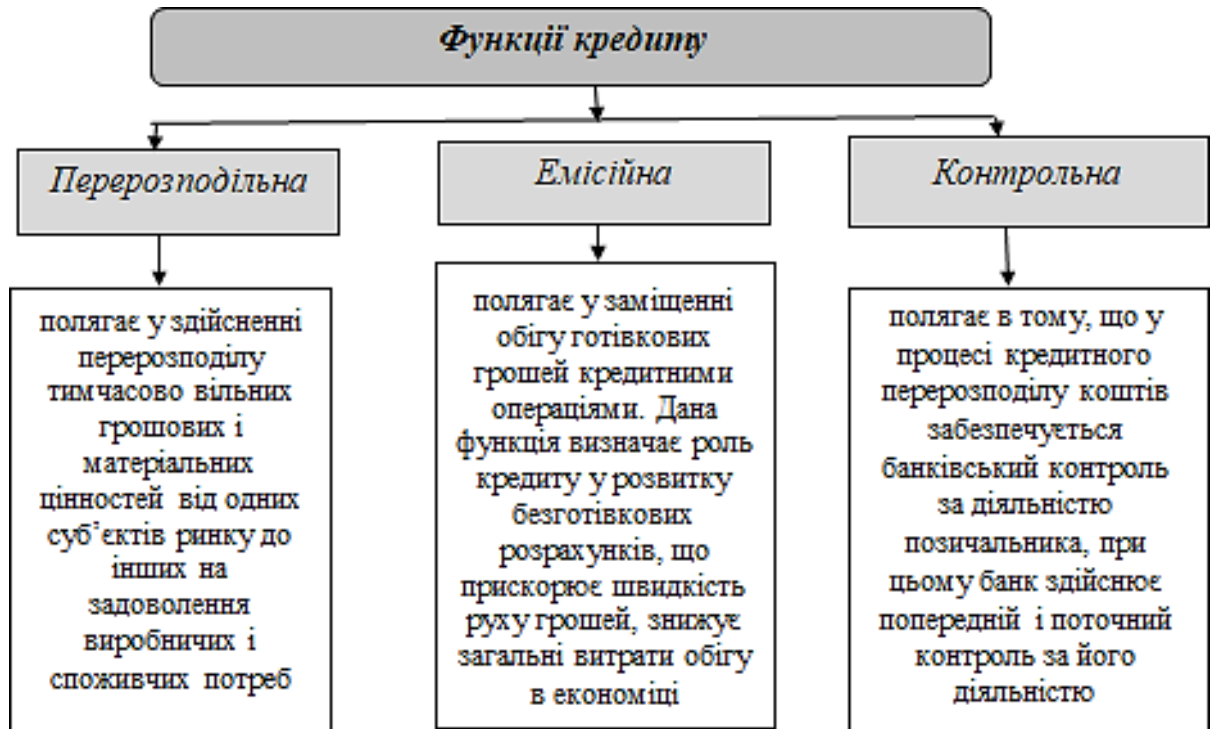

Рисунок 1.1 – Основні функції кредиту

Банківські установи постійно розробляють і застосовують на практиці стратегії управління своєю кредитною діяльністю та на основі цього формують кредитну політику з метою більш успішної фінансово-економічної діяльності на ринку.

Стратегія кредитної діяльності банком формується під час розробки кредитної політики і являє собою сукупність низки факторів, документів і певних дій, які визначають розвиток комерційних банків у сфері кредитування. Останній визначає завдання та пріоритети кредитної

діяльності банку, методи і способи реалізації, а також організаційні принципи та послідовність кредитного процесу [6].

Кредитна політика будь-якого банку визначає внутрішньобанківські процедури надання кредитів, документообігу, моніторингу кредитного портфелю, дії з проблемними кредитами, встановлення відсоткових ставок за кредитами. Основна мета кредитної політики – досягти зростання шляхом зміцнення та підвищення якості кредитного портфеля банку.

Однією з найважливіших складових організації кредитної діяльності банку є раціональна організаційна структура кредитного відділу. Вона має свої особливості для кожного конкретного банку в залежності від розміру банку, його можливостей і потреб клієнтів [7].

Кредитна діяльність Банку здійснюється через Кредитний департамент (відділ) Банку, що реалізує певний комплекс комерційних операцій з надання кредитів юридичним та фізичним особам, іншим банкам, забезпечує повернення наданих позик і кредитів, досліджує кон'юнктуру фінансового та кредитного ринків, проводить консультації тощо. Також є обов'язковою організація діяльності Кредитного комітету та Кредитного моніторингового комітету.

Завдання кредитного комітету [7]:

- формувати кредитну стратегію та кредитну політику банку;
- затверджувати організаційну структуру кредитного відділу та робочих інструкцій його працівників;
- визначати напрями диверсифікації кредитного портфеля банку та відповідні обмеження за країною, галуззю, кредитним інструментом, позичальником;
- оцінювати достатність резервів на можливі втрати по кредитах, аналізувати кредитний ризик портфеля та інші суттєві ризики, пов'язані з кредитами;

- приймати рішення про надання кредитів;
- періодично списувати непрацюючі кредити.

До завдань кредитного моніторингового комітету входять [7]:

- зміни та доповнення до загальної кредитної політики;
- аналіз та оцінка нових ринків, на які спрямовані інтереси банку;
- затвердження критеріїв прийнятності ризику;
- санкціонування запровадження нових кредитних інструментів, зокрема для визначення прийняттого рівня ризику для таких інструментів;
- розгляд відносин банку з найважливішими новими клієнтами та збільшення обсягу кредитного бізнесу з існуючими клієнтами;
- затвердження окремих випадків, що випадають із загальних правил кредитної політики банку;
- перевірка звіту внутрішнього аудитора щодо кредитного процесу;
- затвердження процедур кредитування.

Кредитна діяльність банку – це невід’ємна частина діяльності банку, яка є узгодженою сукупністю внутрішніх процесів і практичних дій банку в стратегічних і тактичних цілях, спрямованих на формування та розміщення кредитних ресурсів банку з керованим рівнем ризику для отримання прибутку [8-10].

Кредитування підприємств є важливим напрямом діяльності комерційних банків, тому банки надають великого значення вдосконаленню кредитного бізнесу і використовують комп’ютерну техніку для автоматизації функцій управління кредитами, яка на практиці здійснюється в різних формах і на різних засадах, застосовуючи апаратні та програмні засоби.

Процес кредитування можна умовно розподілити на ряд етапів, наведених на рис. 1.2 [11].

Рисунок 1.2 – Етапи процесу кредитування

Отже, кредитний процес складається з певних взаємопов'язаних ланок, усі вони утворюють замкнутий цикл. Проте на кожному етапі вирішуються певні завдання, без виконання яких неможливо перейти до наступного етапу.

Злагоджена дія всіх учасників кредитного процесу дозволить в оптимальні терміни отримати необхідну інформацію та зробити необхідні висновки щодо можливості кредитування в кожному окремому випадку.

Слід також зазначити, що на кожному етапі кредитування відповідальність за його реалізацію покладається на відповідальну особу – кредитного спеціаліста або кредитного адміністратора.

Далі ми розглянемо кожен етап кредитування.

Залучення клієнтів шляхом прямого залучення, рекламних кампаній банком, рекомендацій від клієнтів банку. Виконання завдань покладено на кредитних спеціалістів.

Далі здійснюється перша зустріч, прийом заявки.

Проведено попередній аналіз заявки, з'ясовано окремі питання (орієнтовний розмір місячного прибутку, розмір господарських активів, наявність чи відсутність кредитної заборгованості).

При достатності власних коштів він узгоджує з позичальником певну дату і час проведення фінансово-економічного аналізу. Уточнюйте місцезнаходження підприємства та потреби клієнтів щодо використання автотранспорту.

Доцільність вибуття узгоджується з керівником підрозділу. Згода Позичальнику надати можливість виїзду транспортного засобу для фінансово-економічного аналізу.

Готується перелік питань та перелік документів, які необхідно отримати (визначити) для фінансово-економічного аналізу.

Кредитний аналіз. Фінансово-економічний аналіз проводиться після оформлення клієнтом заявки на отримання кредиту. За якісність і достовірність інформації відповідальність несе кредитний експерт.

Затвердження. Після проведення вищезазначених процедур, кредитний експерт готує документи для розгляду та прийняття рішення на Кредитну Комісію свого структурного підрозділу. На даному етапі залучається кредитний експерт та кредитний комітет.

Видача. Після оформлення кредитним адміністратором платіжних документів та ознайомлення клієнта з умовами договору, клієнт у присутності кредитного адміністратора підписує необхідні документи.

Акредитив може бути оплачений готівкою або безготівковим розрахунком. Оформляється кредитними адміністраторами.

Моніторинг. Відповідає як кредитний експерт, так і кредитний адміністратор. Може бути поточний та екстрений моніторинг.

Погашення. Здійснюється як готівкою, так і в безготівковій формі. Розрахунки по погашенню здійснює кредитний адміністратор.

Таким чином, процес кредитування суб'єктів підприємницької діяльності – це важлива ланка у структурі доходів комерційного банку.

1.2 Особливості кредитного моніторингу банківських установ

Кредитний моніторинг – це здійснення банківського контролю над виконанням кредитного договору. Контроль над ходом погашення позички та виплатою відсотків по ній [7, 12].

Функція контролю – це така характеристика управління, яка дозволяє виявити проблеми й коректувати діяльність організації до такого стану, поки ці проблеми переростуть у кризу. Одна з найважливіших особливостей контролю, яка повинна бути врахована насамперед, полягає в тому, що контроль повинен бути всеохоплюючим [12].

Забезпечення ефективності й надійності здійснення кредитних операцій вимагає від комерційних банків організації постійного моніторингу всіх стадій реалізації кредитного процесу. Поведінка кредитного моніторингу починається відразу після надання кредиту.

Кредитний моніторинг як елемент кредитної політики полягає в дотриманні принципів і умов кредитування між суб'єктами кредитних відносин.

Як невід’ємна частина кредитної політики, кредитний моніторинг спрямований на моніторинг якості кредитного портфеля, проведення незалежних перевірок, оперативне виявлення відхилень від визнаних стандартів і цілей кредитної політики банку, недопущення підвищення лімітів кредитного ризику за межі встановлених стандартів і прагнуть вдосконалити кредитний механізм. Основним засобом досягнення цих цілей є безперервне дотримання обов’язкових видів контролю, а саме попереднього, поточного та підсумкового [13-15].

Попередній контроль над дотриманням умов організації й реалізації певних правил і процедур кредитних відносин, зокрема оцінки фінансового стану клієнта, кредитоспроможності потенційних боржників, а також виконання посадових інструкцій і відбору кваліфікованого персоналу кредитної одиниці. Фактично, впровадження всіх цих умов є початком процесу кредитування.

Поточний контроль здійснюється безпосередньо в процесі виконання кредитних операцій, а саме при оплаті відповідних документів за рахунок позики, оцінки умов, передбачених у кредитному договорі, і перевірки роботи підлеглих за допомогою прямого управління, обговорення виникаючі проблеми й пропозиції по поліпшенню кредитного процесу.

Наступний або заключний контроль повинен визначати результати процесу кредитування, ефективність його організації й методів реалізації, цільове використання кредиту, наявність і умови забезпечення заставного майна. Цей контроль дозволяє керівництву порівнювати й аналізувати, чи були розумно й ефективно реалізовані заплановані заходи в процесі кредитування й можливість запобігання проблем у майбутньому.

Кредитний моніторинг як елемент кредитної політики є підсумковою його складовою, охоплює елементи в області стратегії й тактики. Надаючи велику кількість кредитів підприємствам у галузях, що переживають спад

виробництва, банк повинен проводити систематичну перевірку справ своїх позичальників кожні 2-3 місяця.

Кредитний моніторинг – це комплексний кредитний контроль, який здійснюється на різних рівнях управління й передбачає проведення аналізу за ключовими етапами, що представлені на рис. 1.3 [16].

Рисунок 1.3 – Етапи кредитного моніторингу

Для оцінки кредитного моніторингу комерційного банку практики рекомендують орієнтуватися на компоненти, що наведені на рис. 1.4 [16-18].

Рисунок 1.4 – Елементи кредитного моніторингу

Через специфіку позиції комерційного банку, а також історичних передумов, програма контролю кредитного портфеля залежить від його спеціалізації й прийнятих методів оцінки кредитоспроможності позичальника.

Першими ознаками виникнення проблем у позичальника є [18]:

- прострочена заборгованість, невплата відсотків по кредиту;
- прохання про додаткове кредитування, про пролонгацію кредиту;
- «старіння» кредиторської заборгованості;
- зниження рентабельності;
- збільшення товарних запасів;
- відхилення від зустрічей зі співробітниками кредитного підрозділу банку.

Також застосовується диференційований підхід, а саме, найбільш надійні кредити перевіряються один раз на рік, тоді як проблемні кредити вимагають постійного аналізу та контролю.

Проводиться постійний моніторинг великих кредитів і періодичний – по кредитах нижче певної суми. У контрольному аудиті вирішуються питання про відповідність цієї позики цілям і рекомендаціям кредитної політики банку, кредитоспроможність і фінансовий статус клієнта, рентабельність операції тощо.

У ході наступного контрольного аудита банки можуть призначати кредити, які являють собою підсумкову кредитну оцінку за рядом параметрів. У той же час кредитам привласнюється номер (1, 2, 3, 4, 5), що відповідає одній з категорій – «Найвища якість», «Задовільна», «Маржинальний кредит», «Критичний кредит», Нерентабельний кредит буде списаний.

Відповідно, класифікація кредитів за рейтингом дозволяє банку контролювати склад кредитного портфеля.

Якщо «Критичні кредити» збільшуються, пояснюються причини погіршення портфеля й ухвалюються заходи для виправлення ситуації. Якщо зростання критичних кредитів пов'язано з позичальниками в певній галузі економіки або з певним типом позики, то виплата цих кредитів зменшується.

Аудит кредитів здійснюється керівництвом внутрішнього аудита, що підпорядковується правлінню банку. Ця перевірка аналогічна контролю кредитного портфеля, але звичайно вона виконується незалежно від персоналу управління, не пов'язаного з управлінням кредитами.

Аудиторський контроль має на меті відповісти на питання, що відображено в таблиці 1.1 [8, 19, 21].

Таблиця 1.1 – Питання для проведення аудиторського контролю

Питання аудитора
Чи відповідає робота відділу кредитних операцій письмовому меморандуму про кредитну політику банку?
Яка загальна якість банківського портфеля?
Який статус кредитних архівів банку, чи обновляються вони?
Чи регулярно розглядають кредитний портфель менеджери й рядові співробітники відділу кредитних операцій?
Чи правильний рейтинг?
Чи є резервні фонди банку достатніми для покриття збитків по безнадійних кредитах?
Чи відповідає робота відділу кредитних операцій письмовому меморандуму про кредитну політику?

Результати аудиту відбиті в спеціальному звіті, що надається в Правління банку, кредитний комітет банку, керівникам структурних підрозділів банку й старшим кредитним інспекторам.

У звіті оцінюється якість усього кредитного портфеля на момент проведення аудита й описується ефективність управління кредитними операціями й кредитними відділами структурних підрозділів банку.

Крім того, аудитори дають свої рекомендації щодо ефективної роботи й змін вироблених методів і форм кредитування в банку.

Для визначення організації й оцінки кредитного моніторингу слід виділити й таку складову, як контроль над правильним дотриманням функцій персоналу банку по організації кредитних відносин, їх повноваженнями, які передбачені діючими в банку правилами, розподілом обов'язків співробітників. Дана складова моніторингу безпосередньо ставиться до системи організаційно-управлінських заходів щодо реалізації кредитної політики.

Основною метою кредитного моніторингу є своєчасне виявлення причин, фактів, явищ, змін або їх тенденцій, що характеризують стан кредитного портфеля в цілому або окремої кредитної угоди, що може

привести або вже привело до підвищення ризику й негативно впливає на результати діяльності банку.

Кредитний моніторинг здійснюється на всіх рівнях, включаючи правління банку, регіональні управління, відділення банку, фахівців відділів, секторів моніторингу.

Об'єктом моніторингу на кожному рівні є відповідний кредитний портфель і безпосередньо видані під контроль кредити.

Служба моніторингу регіонального управління здійснює моніторинг кредитного портфеля в цілому по регіональному управлінню й окремим кредитам, які видавалися за рішенням кредитного комітету або щодо яких є рішення правління банку.

Моніторинг здійснюється на підставі статистичної й фінансової звітності в цілому по регіональному управлінню й у розрізі підвідомчих відділень банку.

Для забезпечення глибокого контролю за структурою та якістю кредитного портфеля окремих регіонів, своєчасного реагування на негативні тенденції по його погіршенню такі регіони закріплюються за конкретними фахівцями служб моніторингу.

З метою забезпечення раннього прогнозування змін і виявлення негативних тенденцій здійснюється аналіз структури кредитного портфеля відповідно до попередніх періодів. Періодично для аналізу вивчення стану справ у кредитній діяльності служба моніторингу правління банку та регіональних управлінь здійснює перевірки на місці. Кредитний комітет щокварталу розглядає кредитний портфель із метою оцінки кредитних ризиків, визначення розмірів формування резерву для покриття можливих втрат по кредитах і ухвалює відповідне рішення.

Під час моніторингу кредитного портфеля особлива увага звертається на показники, що відображені в таблиці 1.2. [23-25].

Таблиця 1.2 – Основні показники аудиторської перевірки

Складова показників
Наявність у кредитному портфелі сумнівних і безнадійних кредитів, їх динаміка
Правильність розрахунків і фактичне формування розміру резерву на можливі втрати
Обсяг і тривалість простроченої заборгованості й тенденції її зміни
Наявність у кредитному портфелі сумнівних і безнадійних кредитів, їх динаміка
Правильність розрахунків і фактичне формування розміру резерву на можливі втрати
Своєчасність повернення великих кредитів і нарахованих відсотків
Обсяг кредитів, по яких нараховуються, але не сплачуються відсотки

Кредитний комітет щокварталу розглядає кредитний портфель із метою оцінки кредитних ризиків, визначення розмірів формування резерву для покриття можливих втрат по кредитах і ухвалює відповідне рішення.

При виявленні тенденцій до збільшення обсягів нестандартних (особливо сумнівних і безнадійних) кредитів стан і причини погіршення якості його кредитного портфеля розглядаються на засіданні кредитного комітету банку, розробляється й затверджується комплекс додаткових заходів до погашення цих кредитів і поліпшенню кредитної діяльності в цілому. Відповідна служба моніторингу встановлює контроль по реалізації цих заходів.

При перевірці стану кредитної діяльності необхідно звернути увагу на показники, що відображені в таблиці 1.3 [23-25].

Таблиця 1.3 – Показники для перевірки кредитної діяльності банку

Показник
Дотримання фахівцями банку вимог нормативних документів, що регламентують кредитну діяльність
Виявлення причин наявності сумнівних і безнадійних кредитів
Оцінка якості й обсягів забезпечення кредитів, правильності оформлення договорів застави
Оцінка якості й повноти роботи з нестандартними кредитами
Визначення правильності класифікації кредитів, своєчасності формування резерву на можливі втрати по кредитах
Аналіз стану розрахунків по великих кредитах і вибірково по інших кредитах

Професійним обов'язком фахівців служби моніторингу є виявлення на початкових стадіях ознак зародження фінансових труднощів позичальника, які можуть привести до підвищення кредитного ризику, виникненню проблем по поверненню кредиту, погіршенню якості кредитного портфеля й своєчасному реагуванню на ці негативні процеси.

Із цією метою фахівець служби моніторингу протягом дії кредитного договору здійснює контроль:

- цільового використання кредитних коштів;
- ходу реалізації кредитних заходів (по довгостроковому кредитуванню);
- заставного майна;
- за своєчасним погашенням кредиту й сплатою відсотків;
- фінансового стану позичальника.

Протягом дії кредитного договору служба безпеки здійснює контроль над виявленням факторів, що можуть негативно вплинути на належне виконання позичальником умов кредитного договору.

Контроль наявності, ліквідності й надійності зберігання заставного майна здійснюється службою моніторингу спільно зі службою безпеки банку на основі даних бухгалтерської звітності, а також шляхом перевірки з виїздом на місце.

Інспекційні перевірки заставного майна проводяться з метою:

- наявності фактичного майна на місці згідно з договором застави;
- видів майна, прийнятого в заставу;
- своєчасність повернення великих кредитів і нарахованих відсотків;
- обсяг кредитів, по яких нараховуються, але не сплачуються відсотки.

Кредитний комітет щокварталу розглядає кредитний портфель з метою оцінки кредитних ризиків, визначення розмірів формування резерву для покриття можливих втрат по кредитах і ухвалює відповідне рішення.

За результатами проведеної перевірки складається відповідний акт, де вказуються дані про стан заставного майна й висновки про можливість цього майна забезпечувати в повному обсязі виконання позичальником своїх зобов'язань по отриманому кредиту.

У випадку незгоди заставника з висновками, зазначеними в акті, і відмови в його підписи, акт підписується в односторонньому порядку членами інспекційної комісії установи банку з визначенням причин відмови заставника.

У випадку встановлення невідповідності наявності майна, умов зберігання або експлуатації вимогам договору застави, внаслідок чого ліквідність майна для забезпечення знижується, а також невиконання позичальником своїх зобов'язань за кредитним договором, установи банку вимагають у заставника поповнення, заміни предмета застави у визначений строк, зміни умов його зберігання або експлуатації або повернення прав на майно до настання строку погашення кредиту [20].

Висновок інспекційної перевірки заставного майна по зниженню його ліквідності є підставою для перекладу кредиту у високу групу ризику.

Слід зазначити важливість і значимість місця кредитного моніторингу в забезпеченні економічної безпеки банку. Грамотна й чітка структура проведення моніторингових заходів дозволяє банку мінімізувати ризики по кредитах позичальників, а також сприяє подальшому зростанню й збільшенню фінансової стабільності кредитної установи.

1.3 Обґрунтування побудови загальної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку

Кредитна політика банку характеризується підвищеною складністю та значними обсягами інформаційного навантаження. Тому обґрунтування кредитної політики потребує застосування сучасних методологічних підходів, які базуються на методах економіко-математичного моделювання, системного аналізу, прогнозування, теорії ймовірностей тощо.

Проведення кількісних розрахунків щодо визначення розробки стратегії оптимізації організаційної структури в банку, яка б дозволила найбільш ефективно керувати кредитною політикою в банку стає невід'ємним елементом науково обґрунтованого прийняття рішень з управління банком.

Використання автоматизованої банківської системи дозволяє банку скоротити витрати і час на обслуговування клієнтів, контролювати виконання банківських операцій у реальному масштабі часу, приймати обґрунтовані рішення у найкоротший термін, що впливає на якість роботи і конкурентоздатність банківської установи.

Основним завданням інформаційної моделі є оптимізація моніторингу і ведення кредитних операцій в комерційному банку.

Питання кількісного та якісного обслуговування кредитних операцій займає центральне місце у діяльності банку, так як дохід від пасивних операцій складає основний дохід. Як правило, банк впроваджує ряд різних за змістом та характером видів кредитів, котрі вимагають адекватного математичного виміру узятих за договорами зобов'язань.

Сучасний стан банківської системи України характеризується нестабільністю та численними проблемами. Одним із найважливіших факторів є збитковість банків, яка значною мірою зумовлена падінням

активних доходів, особливо скороченням доходів від кредитного бізнесу. Оскільки кредити становлять найбільшу частку активів банківської системи України, виникає нагальна потреба у впровадженні нових методів та інструментів управління кредитними операціями банків, використання яких надасть можливість підвищити їх якість, а відтак і рентабельність їх проведення. До таких інструментів слід віднести структурно-функціональне моделювання процесу управління кредитуванням в банку [26-28].

Одним з основних завдань є удосконалення управління кредитуванням в банку на базі застосування методу структурно-функціонального моделювання.

Бізнес-процес – це цілеспрямована серія процесів, необхідних для досягнення заданого кінцевого результату. Сьогодні для опису бізнес-процесів використовуються бізнес-моделі, які описують системи на певному рівні деталізації, що дає змогу зрозуміти та моделювати процеси управління банком із заданим рівнем точності [22-26].

Формування моделі відбувається у програмному продукті SR-Bank, що передбачає опис етапів модельованого процесу. Особливостями цього програмного комплексу є те, що він дозволяє подати алгоритм удосконалення у вигляді діаграми, наочно представити послідовність етапів модельованого процесу.

Будь-яка система має межу, яка відділяє її від зовнішнього світу (інших систем). Взаємодія системи з навколишнім світом описується як входи (ресурси, що обробляються системою – показано в лівій частині блоку), виходи (результати діяльності системи – показано в правій частині блоку), елементи керування (політики і процедури, щодо яких виконується робота – показано у верхній частині блоку) та механізми (ресурси, необхідні для виконання роботи – показано у нижній частині блоку). Коли система знаходиться під контролем, вона використовуватиме механізм трансформації для перетворення входу на вихід [27, 28].

У SR-Bank система представлена як набір взаємодіючих робіт або функцій. Ця функціональна орієнтація є фундаментальною – системні функції аналізуються незалежно від того, на чому вони працюють. Це дає змогу чіткіше моделювати логіку та взаємодію організаційних процесів.

Процес моделювання системи починається з побудови контекстної діаграми, яка є найбільш абстрактним рівнем опису всієї системи. Наведено контекстну діаграму управління банківським кредитом на рис. 1.5.

Рисунок 1.5 – Контекстна діаграма моделі «Управління кредитуванням в банку»

У центрі контекстної діаграми є головний блок завдань, який відображає природу моделі, мету, для якої вона була побудована, і надає набір питань, на які модель повинна відповісти. Інтерфейс дуги надходить до хоста з усіх боків, що визначає:

- ввести інформацію, необхідну для вдосконалення фінансової стратегії;

- назва процесу моделювання;
- спонсор – особа, під керівництвом якої здійснюється робота з удосконалення управління та для її реалізації застосовується процес моделювання;
- вихідний документ, тобто результат, який необхідно отримати (в даному випадку - звіт про обґрунтованість кредитних операцій банку).

На рис. 1.5 наведено передісторію вдосконалення процесу управління кредитами банку. Діаграма містить такі елементи:

- вхідні дані бізнес-процесів – об'єкти бізнес-процесів (процедури, операції), які взаємодіють із зовнішніми бізнес-процесами (ресурсами) та отримують інформацію від них. В даному випадку вхідними даними є фінансова звітність банку та статистичні показники кредитної діяльності банків України;
- вихід бізнес-процесу – об'єкт бізнес-процесу, який взаємодіє і передає інформацію (ресурси) зовнішньому бізнес-процесу, що є результатом виконання бізнес-процесу. Для цієї моделі на виході буде отримано звіт про ефективність кредитних операцій банку; управління – статут банку, Положення НБУ «Про кредити», методи кредитної оцінки, методи аналізу фінансової звітності та методи прогнозування;
- механізм реалізації управлінського впливу у вигляді кредитного відділу, регіонального менеджера та програмного забезпечення.

Загальне зображення об'єкта або системи об'єктів (або процесів), описане за допомогою взаємозалежних комп'ютерних таблиць, схем, схем, графіків, малюнків, анімаційних кліпів, гіпертексту тощо, що відображає структуру та зв'язок між елементами Об'єкт-Об'єкт Або система називається структурно-функціональною моделлю.

Інформаційну модель побудуємо за методикою IDF1. Модель є логічною схемою бази даних на основі концепцій ER.

По суті, ця модель доповнює функціональну модель, деталізуючи інформаційні потоки, якими маніпулює функціональна модель.

Компонентами моделі IDF1x є:

- суб'єкти;
- зв'язки між суб'єктами;
- атрибути сутності.

На рис. 1.6 представлена інформаційна модель для заданої предметної сфери.

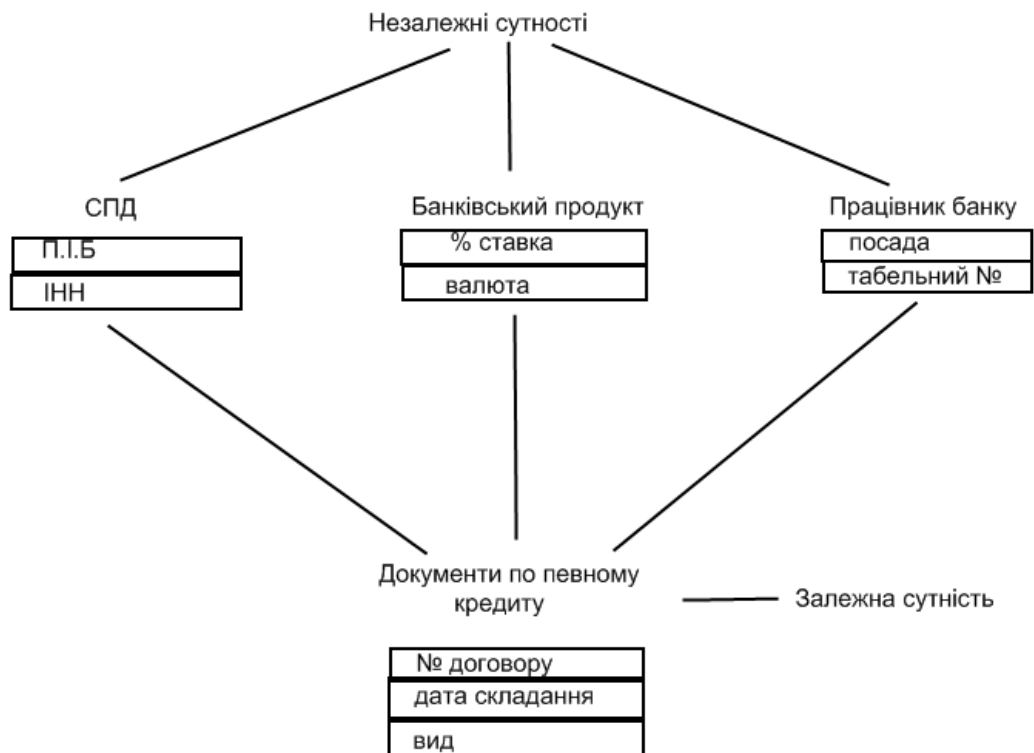

Рисунок 1.6 – Інформаційна модель предметної сфери

Структурно-функціональна модель складної системи повинна відображати всі основні фактори та зв'язки, які характеризують реальні ситуації, критерії та обмеження. Модель має бути достатньо загальною для

опису об'єктів подібного призначення, але водночас достатньо простою для проведення необхідних досліджень з мінімальними витратами.

Таким чином, у першому розділі роботи розглянуто економічну сутність кредитних операцій банку.

Кредит – це гроші чи інші матеріальні ресурси, що передаються в тимчасове користування з метою одержання певної винагороди (проценту) з умовою повернення.

Узагальнено основні функції кредиту (перерозподільна, емісійна, контрольна).

Банківські установи постійно розробляють і застосовують на практиці стратегії управління своєю кредитною діяльністю та на основі цього формують кредитну політику з метою більш успішної фінансово-економічної діяльності на ринку.

Кредитна діяльність банку – це невід'ємна частина діяльності банку, яка є узгодженою сукупністю внутрішніх процесів і практичних дій банку в стратегічних і тактичних цілях, спрямованих на формування та розміщення кредитних ресурсів банку з керованим рівнем ризику для отримання прибутку.

Графічно наведено основні етапи процесу кредитування.

Безпосередньо процес кредитування складається з певних етапів, що розташовані один за одним і складають замкнутий цикл. При цьому на кожному етапі вирішується низка завдань, без виконання яких неможливо рухатися до виконання наступного етапу.

Також необхідно зазначити, що на кожному етапі кредитування відповідальність за його виконання покладена на закріплену відповідальну особу – кредитного експерта чи кредитного адміністратора.

Розглянуто особливості кредитного моніторингу банківських установ.

Кредитний моніторинг – це здійснення банківського контролю над виконанням кредитного договору. Контроль над ходом погашення позички та виплатою відсотків по ній.

Забезпечення ефективності й надійності здійснення кредитних операцій вимагає від комерційних банків організації постійного моніторингу всіх стадій реалізації кредитного процесу.

Метою кредитного моніторингу як елемента кредитної політики є моніторинг якості кредитного портфеля, проведення незалежної експертизи, своєчасне виявлення відхилень від прийнятих стандартів і цілей кредитної політики банку, неприпустимість підвищення кредитного ризику за встановлений ліміт і пошук доскональних кредитних механізмів.

Кредитний моніторинг – це комплексний кредитний контроль, який здійснюється на різних рівнях управління й передбачає проведення аналізу за певними етапами.

Графічно наведено елементи кредитного моніторингу.

Систематизовано показники для перевірки кредитної діяльності банку.

Також у першому розділі обґрунтовано побудову загальної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Кредитна політика банку характеризується підвищеною складністю та значними обсягами інформаційного навантаження. Тому обґрунтування кредитної політики потребує використання сучасних методичних підходів, що базуються на таких методах, як економіко-математичне моделювання, системний аналіз, прогнозування, теорія ймовірностей тощо.

Проведено кількісні розрахунки з метою визначення стратегій оптимізації організаційної структури банку, що дозволить максимально ефективно здійснювати управління кредитною політикою банку, ставши невід'ємною частиною наукового прийняття рішень в управлінні банком.

Одним із основних завдань є вдосконалення кредитного менеджменту в банках на основі застосування методів структурно-функціонального моделювання.

Бізнес-процес – це цілеспрямована серія процесів, необхідних для досягнення заданого кінцевого результату.

Сьогодні для опису бізнес-процесів використовуються бізнес-моделі – опис системи з визначеним рівнем деталізації, що дозволяє зрозуміти та змодельовати процеси управління банком із заданим ступенем точності.

Процес моделювання системи починається з побудови контекстної діаграми, яка є найбільш абстрактним рівнем опису всієї системи.

Створено фонову карту управління банківським кредитом.

Діаграма містить такі елементи:

– вхідні дані бізнес-процесів – об'єкти бізнес-процесів (процедури, операції), які взаємодіють із зовнішніми бізнес-процесами (ресурсами) та отримують інформацію від них. В даному випадку вхідними даними є фінансова звітність банку та статистичні показники кредитної діяльності банків України; вихід бізнес-процесу – об'єкт бізнес-процесу, котрий взаємодіє з зовнішніми бізнес-процесами та передає їм інформацію (ресурси), які є результатом виконання бізнес-процесу. Для даної моделі на виході буде отримано звіт про ефективність кредитних операцій банку;

– управління – статут банку, Положення про НБУ «Про кредитування», методика оцінки кредитоспроможності, методика аналізу фінансової звітності та методика прогнозування;

– механізм – здійснення управлінських впливів, у якості якого виступають кредитний департамент, регіональний менеджер та програмне забезпечення.

Структурно-функціональна модель – це умовне зображення об'єкта або деякої об'єктної системи (чи процесу), описане за допомогою взаємозалежних комп'ютерних таблиць, блок-схем, діаграм, графіків,

малюнків, анімаційних роликів, гіпертексту тощо, що відображає структуру та зв'язки між елементами образу чи системи.

Наведено інформаційну модель предметної області.

Структурно-функціональна модель складної системи повинна відображати всі основні фактори та зв'язки, які характеризують реальні ситуації, критерії та обмеження. Модель має бути достатньо загальною для опису об'єктів подібного призначення, але водночас достатньо простою для проведення необхідних досліджень з мінімальними витратами.

2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «БАНК «ГРАНТ»

2.1 Загальна характеристика банку

Повна назва досліджуваного банку – Акціонерне Товариство «Східно-Український Банк «Грант» (АТ «БАНК «ГРАНТ»).

АТ «БАНК «ГРАНТ» розробив Стратегію розвитку Банку на 2022-2024 роки, яка була затверджена Рішенням Наглядової Ради АТ «БАНК «ГРАНТ» (протокол № 29 від 30.11.2021 р.).

Основою діяльності Банку є якісне обслуговування клієнтів, будуючи всебічну комплексну систему фінансового обслуговування, він створить комплексну систему обслуговування.

Головною метою банку є створення сучасного клієнтоорієнтованого всеукраїнського банку з регіональною мережею роздрібних відділень, кваліфікованим персоналом, новітніми інноваційними технологіями, що втілює найкращі європейські банківські стандарти та забезпечує клієнтам, акціонерам загальні високоякісні банківські послуги з метою прибутковості інноваційних продуктів для співробітників, завоювання певної частки ринку, задоволення потреб клієнтів у банківських та супутніх послугах, збільшення капіталу та вартості банків, покращення матеріального добробуту працівників банку.

Цільові стратегії розвитку банку:

- збільшення капіталу, підвищення конкурентоспроможності та операційної ефективності;
- вихід на новий рівень якості обслуговування клієнтів, забезпечення оптимального рівня платоспроможності та ліквідності;

- дотримуватись політики постійного розширення діяльності шляхом органічного зростання та диверсифікації клієнтів і продуктів; захист від ризиків власного капіталу і коштів клієнтів;

- розробка систем, які б уособлювали в собі найкращу міжнародну практику в загальному управлінні банком і в удосконаленні процесу корпоративного планування, що дасть можливість коригувати стратегію з метою швидкого реагування на ринкові ризики.

Стратегічна мета Банку – мінімізація ризиків, збереження і збільшення фінансової стабільності, розширення ринку сучасних банківських послуг, впровадження новітніх досягнень в області банківських технологій і безперервне підвищення рівня обслуговування наших клієнтів і, як результат, збільшення клієнтської бази, надійність і стабільність банку.

Головними принципами роботи Банку є орієнтація на клієнта, висока мобільність й якість наданих Банком продуктів.

АТ «БАНК «ГРАНТ» є активним учасником міжбанківського FOREX і DEPO-ринку. Взаємодіючи більш ніж з 30-ма банками, як в рамках укладених Генеральних угод на проведення операцій, так і на договірній основі. З метою встановлення взаємних лімітів проводиться щомісячний обмін фінансовою звітністю більш ніж з 50-ма банками України.

Банком проводяться всі види операцій для виконання заявок клієнтів з купівлі, продажу, обміну валют, а також власних операцій. Застосовуючи систему REUTERS, а також ресурси мережі Internet, банк оперативно укладає угоди на ринку за вигідними для клієнтів курсами.

Основними валютами, з якими АТ «БАНК «ГРАНТ» працює на ринку FOREX, є долар США, євро.

На DEPO-ринку АТ «БАНК «ГРАНТ» виступає і продавцем, і покупцем ресурсів в залежності від поточного стану ліквідності.

Членство в міжнародній платіжній системі S.W.I.F.T. забезпечує виконання переказів інвалюот в будь-яку країну світу з високою швидкістю і достатнім ступенем захисту.

Для проведення ряду операцій в інтересах своїх клієнтів АТ «БАНК «ГРАНТ» використовує як коррахунки в банках інших країн, так і коррахунки в іноземних валютах, відкриті в українських банках.

АТ «БАНК «ГРАНТ», відповідно до Положення про банківську групу «ГРАНТ» та вимог нормативних актів Національного банку, як відповідальна особа банківської групи, забезпечує:

- ефективну систему корпоративного управління в банківській групі, що передбачає таку організацію системи відносин між відповідальною особою, учасниками банківської групи, контролером банківської групи, яка сприяє ефективному управлінню діяльністю банківської групи, визначенню стратегії та цілей банківської групи, обмеженню ризиків такої банківської групи;

- ефективну систему управління ризиками у банківській групі, що передбачає забезпечення надійного процесу виявлення, оцінки, контролю та моніторингу всіх видів ризиків у банківській групі та її підгрупах, наявність внутрішніх положень банківської групи щодо управління ризиками, включаючи кількісну та якісну оцінку ризиків, чіткий розподіл функцій, обов'язків та повноважень з управління ризиками в банківській групі;

- ефективну систему внутрішнього контролю в банківській групі, яка забезпечує дотримання учасниками банківської групи вимог законодавства, ефективність управління активами і пасивами, ризиками, достовірність, повноту і своєчасність складання та надання фінансової, статистичної та іншої звітності, запобігання шахрайству;

- наявність інформаційних систем, які забезпечують оброблення даних, аналіз, представлення, збереження та захист інформації, передавання відповідних даних та повідомлень;

– дотримання вимог нормативно-правових актів Національного банку щодо достатності регулятивного капіталу, інших економічних нормативів, лімітів та обмежень стосовно певних видів діяльності, у тому числі щодо діяльності на території інших держав.

Банк здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про банки і банківську діяльність», нормативно-правових актів України, а також відповідно до отриманих ліцензій і дозволів.

Основні види діяльності та операції, які має право здійснювати Банк:

- залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від юридичних і фізичних осіб;
- відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах;
- розміщення залучених коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик;
- неторговельні операції з валютними цінностями;
- перевезення валютних цінностей й інкасація грошових коштів;
- залучення та розміщення іноземної валюти та банківських металів на валютному ринку України;
- залучення та розміщення іноземної валюти та банківських металів на міжнародних ринках;
- операції з цінними паперами та інвестиції:
  - 1) емісія власних цінних паперів;
  - 2) купівля та продаж цінних паперів за дорученням клієнтів;
  - 3) операції на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андеррайтинг);
  - 4) інвестиції у статутні фонди та акції інших юридичних осіб.
- надання гарантій, поручительств й інших зобов'язань, які передбачають їх виконання в грошовій формі, від третіх осіб;

- придбання права вимоги виконання зобов'язань в грошовій формі за доставлені товари або отримані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог і прийом платежів (факторинг);
- послуги по відповідальному зберіганню й наданню в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- випуск, покупка, продаж й обслуговування чеків, векселів й інших оборотних і платіжних інструментів;
- випуск банківських платіжних карт й виконання операцій з використанням цих карт;
- надання консультаційних й інформаційних послуг по банківським операціям;
- операції з валютними цінностями:
  - 1) неторгові операції з валютними цінностями;
  - 2) ведення рахунків клієнтів (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті й клієнтів-нерезидентів в національній валюті України;
  - 3) ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів, нерезидентів) в іноземній валюті;
  - 4) ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) в грошовій одиниці України;
  - 5) відкриття кореспондентських рахунків в банках (нерезидентах) в іноземній валюті й здійснення операцій по ним;
  - 6) відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті й здійснення операцій по ним.
- операції за дорученням клієнтів або від свого імені:
  - 1) з інструментами грошового ринку;
  - 2) з інструментами, що базуються на обмінних курсах та відсотках;
  - 3) з фінансовими інструментами.
- довірче управління коштами і цінними паперами за договорами з юридичними і фізичними особами;

– депозитарна діяльність зберігача цінних паперів.

Структура банку наведена на рис. 2.1 і рис. 2.2.

У Банку існує матрична структура управління, яка побудована по принципу двійного підпорядкування виконавців: з однієї сторони ієрархічне підпорядкування – безпосередньо адміністративному керівнику, з іншої сторони функціональне – керівнику проекту, бізнесу.

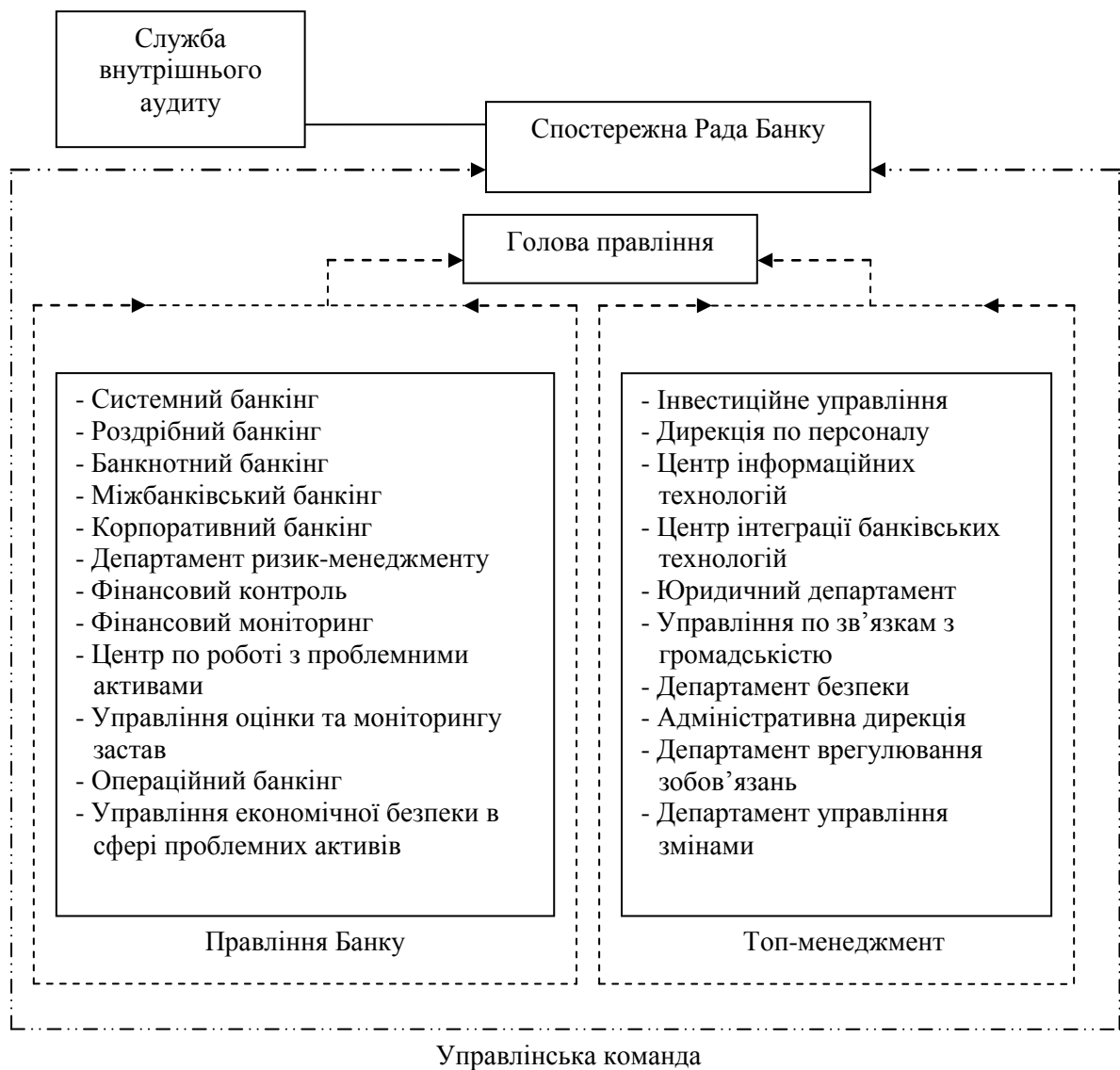

Рисунок 2.1 – Структура управління банку

Бізнес-одиниці мають трирівневу систему управління (рис. 2.2).

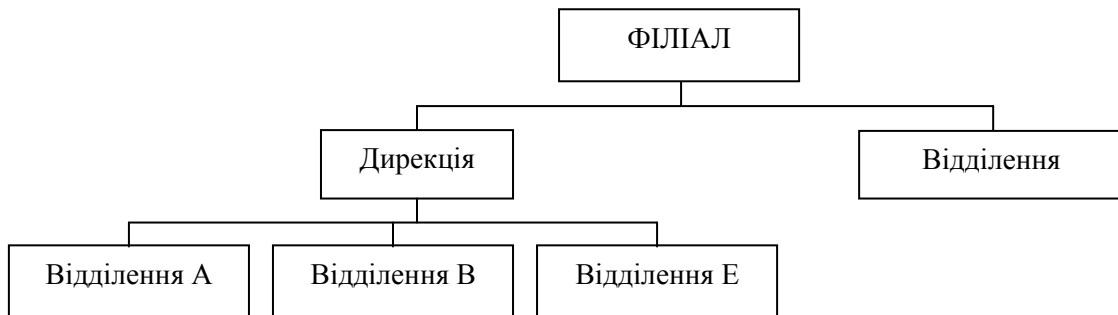

Рисунок 2.2 – Філіальний поділ

В основі ділення відділень на категорії лежить Клієнт-орієнтований підхід:

- великі універсальні відділення – Категорія А – націлені на обслуговування всіх клієнтів, в тому числі VIP- клієнтів;
- середні роздрібні універсальні відділення – Категорія В – націлені на обслуговування всіх клієнтів;
- сервісні центри – Категорія Е.

Органами управління Банку є Загальні збори акціонерів, Спостережна рада та Правління Банку.

Загальні збори акціонерів є вищим органом управління Банку. До їх компетенції належить визначення основних напрямків діяльності банку, зміна розміру статутного капіталу Банку, прийняття рішення про розміщення акцій Банку, призначення та звільнення голів та членів Спостережної ради Банку, Ревізійної комісії, затвердження річного звіту Банку, розміру річних дивідендів, розподіл прибутку та збитків Банку.

Кворум для проведення загальних зборів є за умови, що для участі в них зареєстровані акціонери, які сукупно володіють не менше 60% голосуючих акцій. Одна голосуюча акція дає акціонеру один голос з кожного питання, яке виноситься на голосування на зборах банку, крім проведення

кумулятивного голосування. Право голосу у Зборах мають акціонери-власники простих акцій Банку, які на дату складання переліку акціонерів мають право на участь у Зборах. Банк зобов'язаний щороку скликати Збори. Річні Збори товариства проводяться не пізніше 30 квітня наступного за звітним роком. Усі інші Збори, крім річних, вважаються позачерговим.

Наглядова рада Банку є органом захисту прав акціонерів Банку, контролює та регулює діяльність Правління Банку в межах функцій і повноважень, визначених Статутом та законодавством.

Спостережна рада Банку обирається у склад не менше трьох осіб. Члени Спостережної ради Банку не можуть входити до складу Правління та/або Ревізійної комісії Банку. Голова Спостережної ради обирається на Загальних зборах акціонерів. Засідання Спостережної ради є правомочним, якщо в ньому бере участь не менше ніж половина її складу. Рішення Спостережної ради приймається простою більшістю голосів членів Спостережної ради, які беруть участь у засіданні та мають право голосу.

Спостережна рада Банку призначає та звільнює голову та членів Правління банку, визначає зовнішнього аудитора, контролює діяльність Правління Банку, встановлює порядок проведення ревізій та контролю за фінансово-господарською діяльністю чергових та позачергових Загальних зборів на вимогу акціонерів або за пропозицією Правління Банку, тощо відповідно до Статуту Банку.

Правління Банку є виконавчим органом Банку, здійснює управління його поточною діяльністю, формування фондів, необхідних для статутної діяльності Банку, несе відповідальність за ефективність роботи Банку згідно з принципами та порядком, встановленим Статутом Банку, рішенням Загальних зборів акціонерів та Спостережної ради Банку. У межах своєї компетенції Правління діє від імені Банку та є підзвітним Загальним зборам акціонерів та Спостережній раді Банку. Роботою Правління керує Голова Правління, який видає обов'язкові для виконання всіма працівниками Банку

накази та розпорядження щодо діяльності Банку, призначає та звільняє працівників Банку, затверджує штатний розклад, видає довіреності на право представництва інтересів Банку, укладання договорів, вчинення інших дій, пов'язаних з набуттям Банком прав та обов'язків. Голова Правління має право без довіреності діяти від імені Банку, відповідно до рішень Правління. Повноваження Голови та членів Правління припиняються за рішенням Спостережної ради.

Органами контролю Банку є Ревізійна комісія та Служба внутрішнього аудиту Банку. Ревізійна комісія здійснює перевірки фінансово-господарської діяльності Банку і діє відповідно до чинного законодавства України, Статуту та положення про Ревізійну комісію, що затверджується Загальними зборами.

Ревізійна комісія: здійснює контроль за дотриманням банком законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України, розглядає звіти внутрішніх і зовнішніх аудиторів і готує відповідні пропозиції Загальним зборам, перевіряє фінансово-господарську діяльність банку відповідно до результату фінансового року.

Засідання Ревізійної комісії проводяться в міру необхідності, але не рідше одного разу на рік.

Служба внутрішнього аудиту Банку є органом оперативного контролю Спостережної ради Банку. Служба внутрішнього аудиту наглядає за поточною діяльністю Банку, контролює дотримання законів, нормативно правових актів Національного банку України та рішень органів управління Банку, перевіряє результати поточної фінансової діяльності, надає рекомендації структурним підрозділам Банку щодо забезпечення внутрішнього контролю, політики та процедур Банку.

Для забезпечення ефективної роботи у Банку створено постійні виконавчі комітети: Кредитний комітет, Комітет по управлінню активами та пасивами, Бюджетний комітет, Тендерний комітет та Тарифний комітет.

Основні функції Кредитного Комітету: визначення стратегії кредитної політики Банку, затвердження основних напрямків та принципів кредитної та інвестиційної політики, прийняття рішення щодо впровадження та розробки окремих видів та форм кредитних продуктів; встановлення лімітів відносно кредитних продуктів, розмірів та видів забезпечення; координація кредитно-інвестиційної діяльності структурних підрозділів Банку; прийняття рішення про проведення окремих активних операцій; моніторинг кредитно-інвестиційної діяльності Банку в цілому та застосування управлінських заходів, спрямованих на приведення її у відповідність зі стратегією банку; оцінка якості активів та затвердження пропозицій відносно формування резервів на покриття можливих втрат по активним операціям Банку.

Функції Комітету по управлінню активами та пасивами: відповідальність за управління активами та пасивами Банку, а також ризиком ліквідності та ринковими ризиками; розподіл капіталу Банку та підтримка адекватної платоспроможності з урахуванням ринкових та інших ризиків; моніторинг та управління активами та пасивами Банку у відповідності з бізнес-планами Банку; визначення політики та інструкцій по управлінню активами та пасивами Банку, ризиком ліквідності та фондами Банку; визначення процедури антикризового управління у випадку виникнення кризи ліквідності (системної кризи або близької до системної); контроль за операціями Казначейства Банку.

Бюджетний комітет створено з метою управління процесом бюджетування у відповідності до стратегічного плану розвитку Банку та мінімізації ризиків, одержання максимального прибутку, формування кошторисів Банку та контролем за їх виконанням, а також інвестиціями та витратами для забезпечення ефективної діяльності Банку, а також контролю виконання прийнятих рішень.

Тарифний комітет здійснює наступні функції: розгляд та затвердження стандартних тарифів на банківські послуги, що надаються Банком;

визначення собівартості окремих видів послуг та операцій Банку з метою забезпечення оптимального рівня прибутковості; визначення та впровадження політики трансфертного ціноутворення в Банку в частині комісійних доходів та витрат; визначення політики Банку щодо окремих видів операційних доходів та встановлення переліку комісійних операцій, у відповідності до бізнес-плану та стратегії Банку, затверджених Правлінням Банку.

Тендерний комітет Банку відповідає за організацію процедур закупівель на етапі вибору постачальника. Члени Тендерного комітету несуть відповідальність згідно чинного законодавства та внутрішніх нормативних документів Банку за порушення регламенту проведення торгів (тендерів) та тендерних процедур, правильність та об'єктивність прийнятих рішень, недотримання вимог збереження конфіденційної інформації.

2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності банку

Результати діяльності Банку за звітний рік розкриваються в Звіті про фінансові результати та примітках до нього (табл. 2.1 і табл. 2.2).

Сума нарахованих не отриманих доходів станом на 01.01.2022 року складає 2 153 207 тис. грн.

Сума нарахованих не сплачених витрат станом на 01.01.2022 року складає 196 746 тис. грн.

Фінансовим результатом діяльності Банку за звітний період з 01.01.2021 до 31.12.2021 р. є чистий збиток у сумі 79,2 млн. грн., що майже у 2,4 рази краще результату 2020 року.

Таблиця 2.2 – Баланс за станом на 31 грудня 2021 року, тис. грн.

Рядок	Найменування статті	2020	2021	Абсол. відх.	Відн. відх., %
1	2	3	4	5	6
	АКТИВИ				
1	Грошові кошти та їх еквіваленти	2 628 499	1 746 857	-881642,0	-33,5
2	Торгові цінні папери	541 510	625 310	83800,0	15,5
3	Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю з визначенням результату переоцінки у фінансових результатах	418 093	377 545	-40548,0	-9,7
4	Кошти в інших банках	79 562	137 074	57512,0	72,3
5	Кредити та заборгованість клієнтів	17 319 690	17 464 384	144694,0	0,8
6	Цінні папери в портфелі банку на продаж	12 100	91 238	79138,0	654,0
7	Цінні папери в портфелі банку до погашення	248 317	241 747	-6570,0	-2,6
8	Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	7 109	6 826	-283,0	-4,0
9	Відстрочений податковий актив	40 111	40 999	888,0	2,2
10	Основні засоби та нематеріальні активи	133 590	126 727	-6863,0	-5,1
11	Інші фінансові активи	651 100	929 907	278807,0	42,8
12	Інші активи	260 396	218 028	-42368,0	-16,3
13	Довгострокові активи, призначені для продажу, та активи групи вибуття	26 709	-	-	-
14	Усього активи	22 366 786	22 006 642	-360144,0	-1,6
	ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
15	Кошти банків	8 419 115	7 410 691	-1008424,0	-12,0
16	Кошти клієнтів	10 124 219	10 716 995	592776,0	5,9
17	Інші залученні кошти	498 936	125 915	-373021,0	-74,8
18	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	-	-	-	-
19	Відстрочені податкові зобов'язання	7 575	10 823	3248,0	42,9
20	Резерви та зобов'язання	3 415	10 740	7325,0	214,5
21	Інші фінансові зобов'язання	597 489	891 291	293802,0	49,2
22	Інші зобов'язання	10 265	18 879	8614,0	83,9
23	Субординований борг	848 319	1 042 475	194156,0	22,9
24	Усього зобов'язань	20 509 333	20 227 809	-281524,0	-1,4
	ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
25	Статутний капітал	2 000 000	2 000 000	0,0	0,0
26	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(188 412)	(254 083)	-65671,0	34,9
27	Резервні та інші фонди банку	45 865	32 916	-12949,0	-28,2
28	Чисті активи, що належать акціонерам (учасникам) банку	1 857 453	1 778 833	-78620,0	-4,2
29	Усього власний капітал	1 857 453	1 778 833	-78620,0	-4,2
30	Усього пасивів	22 366 786	22 006 642	-360144,0	-1,6

Таблиця 2.2 – Звіт про фінансові результати за 2021 рік, тис. грн.

Рядок	Найменування статті	2020	2021	Абсол. відх.	Відн. відх., %
1	2	3	4	5	6
1	Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)	435 994	382 652	-53342,0	-12,2
1.1	Процентні доходи	2 302 738	2 108 652	-194086,0	-8,4
1.2	Процентні витрати	(1 866 744)	(1 726 000)	-140744,0	-7,5
2	Чистий комісійний дохід/(Чисті комісійні витрати)	276 203	357 186	80983,0	29,3
2.1	Комісійні доходи	307 536	386 353	78817,0	25,6
2.2	Комісійні витрати	(31 333)	(29 167)	2166,0	-6,9
3	Результат від торгових операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку	11 402	74 629	63227,0	554,5
4	Результат від переоцінки інших фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	21 160	885	-20275,0	-95,8
5	Результат від торгівлі іноземною валютою	3 206	58 471	55265,0	1723,8
6	Результат від переоцінки іноземної валюти	7124	(24385)	-31509,0	-442,3
7	Резерви під заборгованість за кредитами та іншими активами	(256 951)	(197 151)	59800,0	-23,3
8	Знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	(1 413)	126	1539,0	-108,9
9	Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	617	-	-	-
10	Знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	(364)	367	731,0	-200,8
11	Резерви за зобов'язаннями	(2 291)	(7 325)	-5034,0	219,7
12	Інші операційні доходи	13 186	11 189	-1997,0	-15,1
13	Адміністративні та інші операційні витрати	(720 657)	(736 472)	-15815,0	2,2
14	Прибуток/(збиток) до оподаткування	(212 784)	(79 828)	132956,0	-62,5
15	Витрати на податок на прибуток	24 147	665	-23482,0	-97,2
16	Прибуток/(збиток) після оподаткування	(188 637)	(79 163)	109474,0	-58,0
17	Чистий Прибуток/(збиток) банку	(188 637)	(79 163)	109474,0	-58,0
18	Чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію, грн.	(0,05)	(0,02)	0,03	-60,00
19	Скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію, грн.	(0,05)	(0,02)	0,03	-60,00

Від'ємне значення фінансового результату за підсумком діяльності звітного року є наслідком погіршення якості активів та спрямування значного обсягу коштів на формування резервів для відшкодування можливих втрат від активних операцій – 204,4 млн. грн., що на 27% менше аналогічного показника 2020 року.

Операційний прибуток Банку за 2021 рік склав понад 849 млн. грн.

Чистий процентний дохід Банку за 2021 рік становить 382,7 млн. грн. Найбільшою складовою частиною в процентних доходах є доходи від кредитування клієнтів корпоративного та роздрібного сегментів ринку.

Чистий комісійний дохід займає друге місце за розміром у складі прибутку Банку та становить 357,2 млн. грн., що майже на 30% більше минулорічного значення.

Динаміка чистого прибутку/(збитку) банку в 2021 році порівняно з 2020 роком наведена на рис. 2.3.

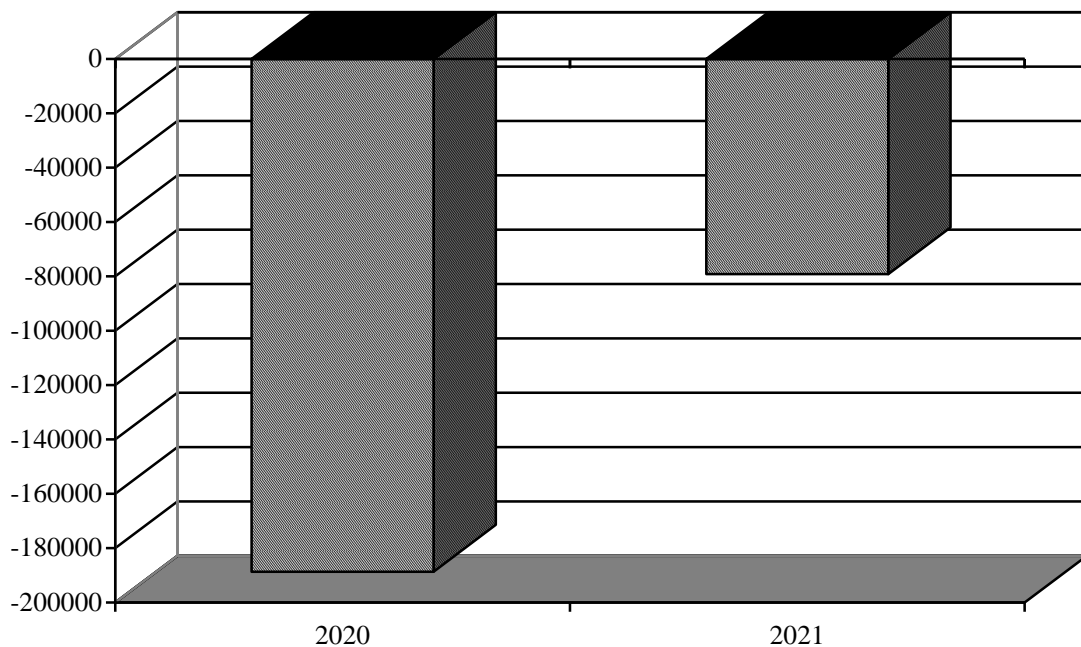

Рисунок 2.3 – Динаміка чистого прибутку/(збитку) банку, тис. грн.

Динаміка чистого процентного доходу і чистого комісійного доходу банку наведена на рис. 2.4.

Результат від торгівлі іноземною валютою та похідними фінансовими інструментами за звітний рік склав 29 млн. грн. Інші операційні доходи становлять 11,2 млн. грн.

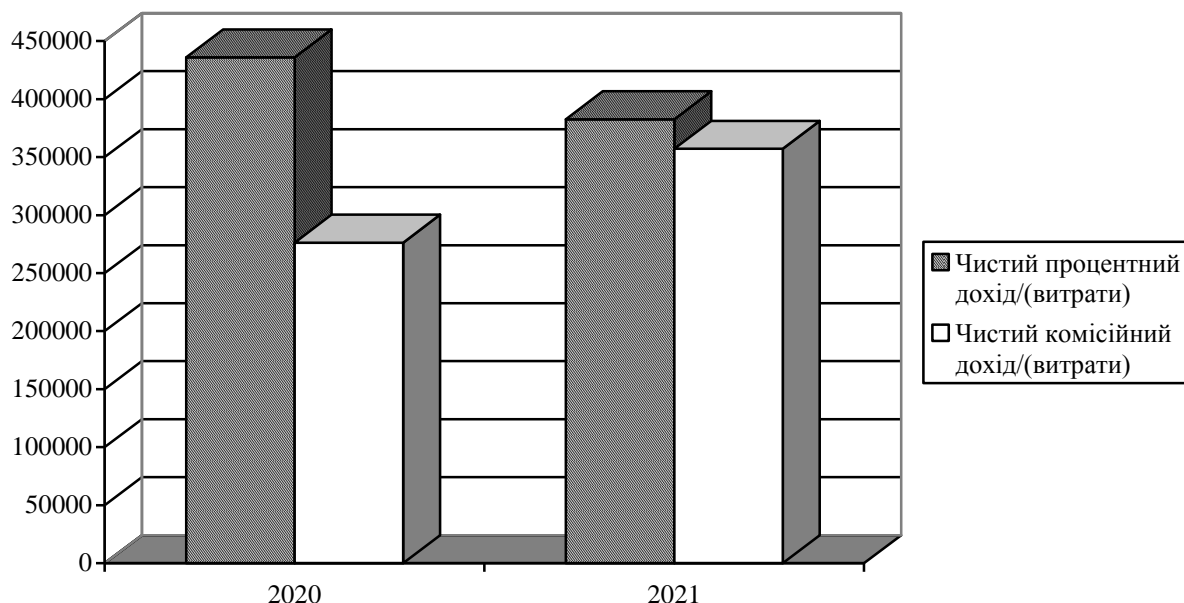

Рисунок 2.4 – Динаміка чистого процентного доходу і чистого комісійного доходу банку, тис. грн.

Від торгівлі цінними паперами Банк у звітному році отримав дохід у розмірі 74,6 млн. грн. (рис. 2.5).

Адміністративні та інші операційні витрати залишились на рівні минулого року і склали 736,5 млн. грн.

Активи Банку станом на кінець дня 31.12.2021 року становили 22 млрд. грн.

За звітний рік кредитний портфель Банку збільшився на 12% порівняно з попереднім роком та становить 17 601 млн. грн. (з урахуванням резерву під знецінення кредиту), у т.ч. кредити, надані юридичним особам – 15 250 млн. грн., фізичним особам – 3 936 млн. грн., міжбанківські кредити – 143 млн. грн.

Сума резерву під знецінення кредитів складає – 1 728 млн. грн., що становить – 11,14% від суми активу.

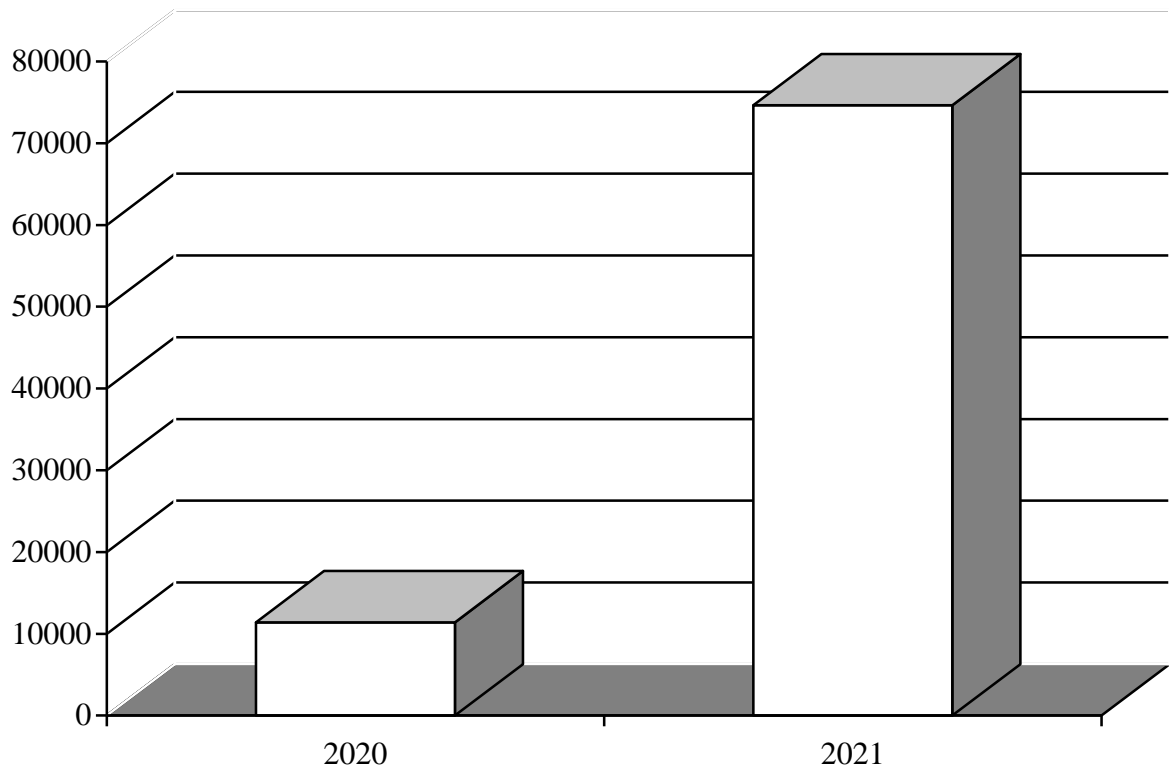

Рисунок 2.5 – Динаміка результату від торгівлі цінними паперами у 2021 році порівняно з 2020 роком, тис. грн.

Кредити є непохідними фінансовими інструментами з фіксованими або визначеними платежами, що не котируються на активному ринку.

Кредити первісно оцінюються за справедливою вартістю, до якої включаються комісійні та інші доходи/витрати, які безпосередньо пов'язані з виникненням кредиту та є невід'ємною частиною його доходу.

На дату балансу кредити оцінюються за амортизаційною собівартістю.

У фінансовій звітності надані кредити та заборгованість клієнтів відображаються за вирахуванням резервів на покриття збитків від їх знецінення. До складу кредитів та заборгованості клієнтів відноситься заборгованість за наданими кредитами і нарахованими за ними доходами.

Інформація про кредитний портфель, його якість та забезпечення розкрита у примітках «Кошти в інших банках» та «Кредити та кредитна заборгованість клієнтів».

З метою недопущення збитків від неповернення заборгованості клієнтів через неплатоспроможність позичальників (контрагентів) Банк щомісяця здійснює аналіз якості кредитного портфеля та оцінку кредитних ризиків за всіма кредитними операціями та коштами, що розміщені на кореспондентських рахунках, відкритих в інших банках.

Резерв створюється в результаті індивідуальної оцінки ризику та знецінення окремих наданих кредитів.

Знецінення наданих кредитів визначається при виникненні однієї або декількох збиткових подій, що мають вплив на суми або строки первісно оцінених грошових потоків та які можливо достовірно оцінити.

Фактори, які Банк враховує при визначенні об'єктивних свідчень знецінення активів, включають інформацію про ліквідність позичальників або емітентів, платоспроможність, ділові та фінансові ризики, терміни прострочення погашення заборгованості, вартість забезпечення.

Основними факторами, що свідчать про знецінення кредиту, є порушення терміну сплати та можливість реалізації забезпечення. У разі виявлення фактів, що можуть вказувати на розбіжність між поточною ринковою вартістю об'єкта та його справедливою вартістю на дату складання балансу здійснюється переоцінка застави. Моніторинг та переоцінка застави здійснюється згідно з внутрішньою методикою Банку та з урахуванням вимог НБУ.

Резерв формується у валюті заборгованості. Створений резерв використовується лише для погашення заборгованості, визнаної рішенням Правління Банку безнадійною.

Списана за рахунок резерву безнадійна заборгованість обліковується за позабалансовими рахунками до закінчення строку позовної давності, визначеного чинним законодавством України або до моменту отримання відшкодування або настання обставин, визначених Обліковою політикою Банку.

Зобов'язання з кредитування включають зобов'язання Банку з надання клієнтам кредитів, акредитиви, гарантії та авалування векселів.

Надані гарантії, авалі та акредитиви під час первісного визнання оцінюються за справедливою вартістю, що дорівнює сумі отриманих банком комісій, з подальшою амортизацією прямолінійним методом на комісійні доходи від позабалансових операцій.

Реструктуризація заборгованості за кредитом здійснюється з метою забезпечення умов своєчасного виконання позичальником своїх зобов'язань перед Банком.

Реструктуризація кредитної заборгованості здійснюється з урахуванням вимог положень НБУ та внутрішніх нормативних документів шляхом погодження нових умов кредитування, у тому числі таких, як продовження строків погашення (продлонгація), зміна графіку погашення, зміна валюти кредиту, тощо. Після перегляду умов та підписання угоди з позичальником кредит більше не вважається простроченим.

У разі переведення боргу на іншого позичальника здійснюється припинення визнання діючого фінансового інструменту та визнання нового.

Інформацію про кредити та заборгованість клієнтів розкрито у примітках «Кошти в інших банках» та «Кредити та заборгованість клієнтів».

Дані рядка 4 таблиці 2.3 розкривають статтю 4 балансу Банку.

Таблиця 2.3 – Кошти в інших банках, тис. грн.

Рядок	Найменування статті	2020	2021	Абсол. відх.	Відн. відх., %
1	2	3	4	5	6
1	Короткострокові депозити в інших банках:	-	23 970	-	-
2	Кредити, надані іншим банкам:	89 093	118 918	29825,0	33,5
2.1	Короткострокові	89 093	118 918	29825,0	33,5
3	Резерв під знецінення коштів в інших банках	(9 531)	(5 814)	3717,0	-39,0
4	Усього коштів у банках за мінусом резервів	79 562	137 074	57512,0	72,3

Сума нарахованих не отриманих процентів станом на 01.01.2022 року складає 130 тис. грн.

Аналіз кредитної якості коштів в інших банках за 2021 рік наведено у таблиці 2.4. У таблицях 2.5-2.7 наведено інші показники.

Таблиця 2.4 – Аналіз кредитної якості коштів в інших банках за 2021 рік, тис. грн.

Рядок	Найменування статті	Депозити	Кредити	Усього
1	2	3	4	5
1	Поточні і не знецінені:	23 970	118 918	142 888
1.1	В інших банках України	-	118 918	118 918
1.2	В інших банках	23 970	-	23 970
2	Резерв під знецінення коштів в інших банках	(4 794)	(1 020)	(5 814)
3	Усього коштів у інших банках за мінусом резервів	19 176	117 898	137 074

Таблиця 2.5 – Аналіз кредитної якості коштів в інших банках за 2020 рік, тис. грн.

Рядок	Найменування статті	Кредити	Усього
1	2	3	4
1	Поточні і не знецінені:	89 093	89 093
1.1	В 20 найбільших банках України	29 482	29 482
1.2	В інших банках України	38 464	38 464
1.3	В інших банках	21 147	21 147
2	Резерв під знецінення коштів в інших банках	(9 531)	(9 531)
3	Усього коштів у інших банках за мінусом резервів	79 562	79 562

Таблиця 2.6 – Аналіз зміни резерву під знецінення коштів в інших банках, тис. грн.

Рядок	Найменування статті	2020	2021	Абсол. відх.	Відн. відх., %
1	2	3	4	5	6
1	Резерв під знецінення за станом на 1 січня	12916	9531	-3385,0	-26,2
2	Збільшення/(зменшення) резерву під знецінення протягом року, в т.ч.	(3385)	(3791)	-406,0	12,0
2.1	Курсові різниці за резервами	294	74	-220,0	-74,8
3	Резерв під знецінення за станом на кінець дня 31 грудня	9531	5814	-3717,0	-39,0

Таблиця 2.7 – Кредити та заборгованість клієнтів, тис. грн.

Рядок	Найменування статті	2020	2021	Абсол. відх.	Відн. відх., %
1	2	3	4	5	6
1	Кредити юридичним особам	14560461	15250050	689589,0	4,7
2	Кредити фізичним особам – підприємцям	90785	89220	-1565,0	-1,7
3	Іпотечні кредити фізичних осіб	1165584	1112922	-52662,0	-4,5
4	Споживчі кредити фізичним особам	2941502	2602018	-339484,0	-11,5
5	Інші кредити фізичним особам	90633	132074	41441,0	45,7
6	Резерв під знецінення кредитів	(1529275)	(1721900)	-192625,0	12,6
7	Усього кредитів за мінусом резервів	17319690	17464384	144694,0	0,8

Дані рядка 7 таблиці 2.7 розкривають статтю 5 Балансу.

Сума нарахованих та не отриманих процентів станом на 01.01.2022 складає 2 143 526 тис. грн.

У таблиці 2.8 наведено аналіз зміни резервів під заборгованість за кредитами за 2021 рік.

Таблиця 2.8 – Аналіз зміни резервів під заборгованість за кредитами за 2021 рік, тис. грн.

Рядок	Рух резервів	Кредити юр. особам	Кредити фіз. особам-підприємцям	Іпотечні кредити фіз. осіб	Споживчі кредити фіз. особам	Інші кредити фіз. особам	Усього
1	Залишок за станом на 01.01.2021 року	1 041 447	18 776	109 546	344 824	14 682	1 529 275
2	Збільшення/(зменшення) резерву під знецінення протягом року	53 903	2 895	40 096	61 649	35 063	193 606
3	Списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву	(232)	(592)	-	(157)	-	(981)
4	Залишок за станом на 31.12.2021 року	1 095 118	21 079	149 642	406 316	49 745	1 721 900

У 2021 році Банком було збільшено суму відрахувань на створення резервів під заборгованість за кредитами в сумі 193 606 тис. грн., в т.ч. за рахунок курсової різниці в сумі 2 428 тис. грн. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Аналіз зміни резервів під заборгованість за кредитами за 2020 рік, тис. грн.

Рядок	Рух резервів	Кредити юр. особам	Кредити фіз. особам-підприємцям	Іпотечні кредити фіз. осіб	Споживчі кредити фіз. особам	Інші кредити фіз. особам	Усього
1	Залишок за станом на 01.01.2020 року	759 572	19 847	140 609	348 007	12 652	1 280 687
2	Збільшення/(зменшення) резерву під знецінення протягом року	283 144	(842)	(31 063)	6 973	2 030	260 242
3	Списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву	(1 269)	(229)	-	(10 159)	-	(11 654)
4	Залишок за станом на 31.12.2020 року	1 041 447	18 776	109 546	344 824	14 682	1 529 275

У 2020 році Банком було збільшено суму відрахувань на створення резервів під заборгованість за кредитами в сумі 260 242 тис. грн., в т.ч. за рахунок курсової різниці в сумі 3 390 тис. грн. (табл. 2.10-2.11).

До статті «Інше майно» табл. 2.10 та 2.11 відносяться наступні види забезпечення: майнові права на нерухоме майно житлового призначення, що знаходиться у стадії будівництва, товари в обороті, інше рухоме майно, майнові права та інші об'єкти застави.

У таблиці 2.12 наведено аналіз кредитної якості кредитів за 2021 рік.

У таблиці 2.13 наведено аналіз кредитної якості кредитів за 2020 рік.

Таблиця 2.10 – Інформація стосовно забезпечення кредитів за 2021 рік,
тис. грн.

Рядок	Рух резервів	Кредити юр. особам	Кредити фіз. особам-підприємцям	Іпотечні кредити фіз. осіб	Споживчі кредити фізичним особам	Інші кредити фіз. особам	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Незабезпечені кредити	903 015	9 313	62 385	214 098	132 074	1 320 885
2	Кредити, що забезпечені:	14 347 035	79 907	1 050 537	2 387 920	-	17 865 399
2.1	Заставою, у тому числі:	14 347 035	79 907	1 050 537	2 387 920	-	17 865 399
2.1.1	Нерухоме майно житлового призначення	38 750	6 331	689 688	614 958	-	1 349 727
2.1.2	Інше нерухоме майно	2 173 393	28 800	207 465	606 393	-	3 016 051
2.1.3	Цінні папери	331 222	-	785	-	-	332 007
2.1.4	Грошові депозити	850 227	712	2 189	114 293	-	967 421
2.1.5	Інше майно	10 953 443	44 064	150 410	1 052 276	-	12 200 193
3	Усього кредитів та заборгованості клієнтів	15 250 050	89 220	1 112 922	2 602 018	132 074	19 186 284

Таблиця 2.11 – Інформація стосовно забезпечення кредитів за 2020 рік,
тис. грн.

Рядок	Рух резервів	Кредити юр. особам	Кредити фіз. особам-підприємцям	Іпотечні кредити фіз. осіб	Споживчі кредити фізичним особам	Інші кредити фіз. особам	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Незабезпечені кредити	814 363	4 062	17 313	158 291	90 633	1 084 662
2	Кредити, що забезпечені:	13 746 098	86 723	1 148 271	2 783 211	-	17 764 303
2.1	Заставою, у тому числі:	13 746 098	86 723	1 148 271	2 783 211	-	17 764 303
2.1.1	Нерухоме майно житлового призначення	202 526	5 079	794 457	684 466	-	1 686 528
2.1.2	Інше нерухоме майно	2 984 573	32 427	220 769	646 169	-	3 883 938
2.1.3	Цінні папери	684 386	-	734	-	-	685 120
2.1.4	Грошові депозити	1 472 466	-	953	128 447	-	1 601 866
2.1.5	Інше майно	8 402 147	49 217	131 358	1 324 129	-	9 906 851
3	Усього кредитів та заборгованості клієнтів	14 560 461	90 785	1 165 584	2 941 502	90 633	18 848 965

Таблиця 2.12 – Аналіз кредитної якості кредитів за 2021 рік, тис. грн.

Рядок	Рух резервів	Кредити юр. особам	Кредити фіз. особам-підприємцям	Іпотечні кредити фіз. осіб	Споживчі кредити фізичним особам	Інші кредити фіз. особам	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Поточні та незнецінені	269 462	20 923	602 383	1 288 439	-	2 181 207
2	Кредити, умови яких протягом року були переглянуті	238 819	10 751	35 472	95 902	-	380 944
3	Усього кредитів поточних та незнецінених	508 281	31 674	637 855	1 384 341	-	2 562 151
4	Прострочені, але незнецінені	178 519	4 525	10 351	26 370	-	219 765
5	Знецінені, які оцінені на індивідуальній основі із затримкою платежу	907 231	45 192	369 940	969 738	-	2 292 101
6	Інші кредити	13 656 019	7 829	94 776	221 569	132 074	14 112 267
7	Резерв під знецінення за кредитами	(1 095 118)	(21 079)	(149 642)	(406 316)	(49 745)	(2 721 900)
8	Усього кредитів	14 154 932	68 141	963 280	2 195 702	82 329	17 464 384

Таблиця 2.13 – Аналіз кредитної якості кредитів за 2020 рік, тис. грн.

Рядок	Рух резервів	Кредити юр. особам	Кредити фіз. особам-підприємцям	Іпотечні кредити фіз. осіб	Споживчі кредити фізичним особам	Інші кредити фіз. особам	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Поточні та незнецінені	233 909	23 103	693 129	1 637 066	-	2 587 207
2	Кредити, умови яких протягом року були переглянуті	528 547	10 026	32 557	99 511	-	670 641
3	Усього кредитів поточних та незнецінених	762 456	33 129	725 686	1 736 577	-	3 257 848
4	Прострочені, але незнецінені	170 447	4 604	10 841	29 811	-	215 703
5	Знецінені, які оцінені на індивідуальній основі із затримкою платежу	819 721	41 568	328 393	909 373	-	2 099 055
6	Інші кредити	12 807 837	11 484	100 664	265 741	90 633	13 276 359
7	Резерв під знецінення за кредитами	(1 041 447)	(18 776)	(109 546)	(344 824)	(14 682)	(1 529 275)
8	Усього кредитів	13 519 014	72 009	1 056 038	2 596 678	75 951	17 319 690

У таблиці 2.14 наведено справедлива вартість забезпечення за простроченими, але не знеціненими кредитами, та індивідуально знеціненими кредитами, які оцінені на індивідуальній основі за 2021 рік.

Таблиця 2.14 – Справедлива вартість забезпечення за простроченими, але не знеціненими кредитами за 2021 рік, тис. грн.

Рядок	Рух резервів	Кредити юр. особам	Кредити фізичним особам-підприємцям	Іпотечні кредити фізичних осіб	Споживчі кредити фізичним особам	Усього
1	2	3	4	5	6	7
1	Справедлива вартість забезпечення за простроченими, але незнеціненими кредитами:	386 341	14 459	245	16 527	417 572
1.1	Нерухоме майно житлового призначення	5 605	645	245	1 345	7 840
1.2	Інше нерухоме майно	67 246	11 457	-	-	78 703
1.3	Цінні папери	-	-	-	-	-
1.4	Грошові депозити	-	-	-	286	286
1.5	Інше майно	313 490	2 357	-	14 896	330 743
2	Справедлива вартість забезпечення за знеціненими кредитами, які оцінені на індивідуальній основі	16 797 560	100 935	356 070	1 391 337	18 645 902
2.1	Нерухоме майно житлового призначення	301 709	9 561	270 935	339 591	921 796
2.2	Інше нерухоме	7 426 173	58 067	84 265	415 546	7 984 051
2.3	Цінні папери	1 389 363	-	472	-	1 389 835
2.4	Грошові депозити	1 035 210	-	398	298 692	1 334 300
2.5	Інше майно	6 645 105	33 307	-	337 508	7 015 920

До статті «Інше майно» відносяться наступні види забезпечення: товари в обороті, інше рухоме майно, майнові права на інші об'єкти застави, майнові права на нерухоме майно житлового призначення, що знаходиться у стадії будівництва.

У таблиці 2.15 наведена справедлива вартість забезпечення за простроченими, але незнеціненими кредитами, та індивідуально знеціненими кредитами, які оцінені на індивідуальній основі, за 2020 рік.

Таблиця 2.15 – Справедлива вартість забезпечення за простроченими, але незнеціненими кредитами, та індивідуально знеціненими кредитами, які оцінені на індивідуальній основі, за 2020 рік, тис. грн.

Рядок	Рух резервів	Кредити юр. особам	Кредити фізичним особам-підприємцям	Іпотечні кредити фізичних осіб	Споживчі кредити фізичним особам	Усього
1	2	3	4	5	6	7
1	Справедлива вартість забезпечення за простроченими, але незнеціненими кредитами:	420 522	9 055	4 095	21 765	455 437
1.1	Нерухоме майно житлового призначення	7 674	445	1 587	2 264	11 970
1.2	Інше нерухоме майно	109 236	8 163	-	373	117 772
1.3	Цінні папери	-	-	-	-	-
1.4	Грошові депозити	89 953	-	2 508	8 446	100 907
1.5	Інше майно	213 659	447	-	10 682	224 788
2	Справедлива вартість забезпечення за знеціненими кредитами, які оцінені на індивідуальній основі	16 023 519	86 016	367 515	1 153 359	17 629 409
2.1	Нерухоме майно житлового призначення	185 786	7 810	285 459	319 651	798 706
2.2	Інше нерухоме	7 297 546	44 611	81 187	409 478	7 832 822
2.3	Цінні папери	1 027 116	-	472	-	1 027 588
2.4	Грошові депозити	966 824	-	397	82 592	1 049 813
2.5	Інше майно	6 545 247	33 595	-	341 638	6 920 480

Обсяг залучених клієнтських коштів станом на кінець дня 31 грудня 2021 року складає 18 254 млн. грн.: кошти інших банків – 7 411 млн. грн., у т.ч. залучені від НБУ кошти – 6 090 млн. грн., юридичних осіб – 3 185 млн. грн., іноземних міжнародних фінансових організацій – 126 млн. грн., фізичних осіб – 7 531 млн. грн.

Протягом року було додатково залучено 20 млн. доларів США на умовах субординованого боргу, загальна сума якого склала 1 042 млн. грн.

У 2021 році Банк активно здійснював операції з купівлі-продажу іноземної валюти. Обсяг продажу за дорученням клієнтів безготівкової іноземної валюти склав – 1 832 млн. доларів США, 113 млн. євро, обсяг купівлі – 645 млн. доларів США, 94 млн. євро.

На рис. 2.6 наведено динаміку сум грошових коштів та їх еквівалентів в 2021 році порівняно з 2020 роком.

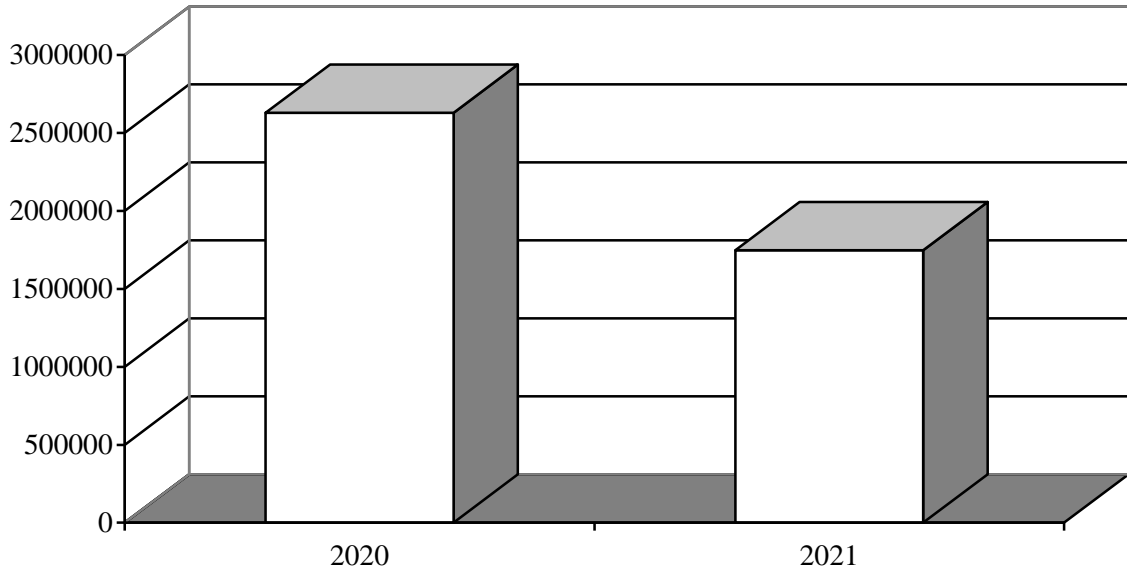

Рисунок 2.6 – Динаміка сум грошових коштів та їх еквівалентів за 2020-2021 рр.

Платоспроможність Банку.

Протягом звітного періоду капітал Банку відповідав вимогам Національного банку України. Банк належить до групи достатньо капіталізованих банків.

Станом на кінець дня 31.12.2021 р. регулятивний капітал Банку склав 2 249 млн. грн. Значення нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) чи платоспроможності Банку щоденно контролюється керівництвом Банку та станом на кінець дня 31.12.2021 р. становив 10,62%, що відображає здатність Банку своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Таким чином, у другому розділі роботи здійснено аналіз фінансово-економічних результатів діяльності АТ «БАНК «ГРАНТ».

Головною метою банку є створення сучасного клієнтоорієнтованого всеукраїнського банку з регіональною мережею роздрібних відділень, кваліфікованим персоналом та новітніми інноваційними технологіями.

Стратегічними завданнями Банку є зниження ризиків, збереження та підвищення фінансової стійкості, розширення ринку сучасних банківських послуг, впровадження останніх досягнень у сфері банківських технологій, постійне підвищення рівня обслуговування клієнтів, тим самим збільшуючи клієнтську базу Банку. , надійність і стабільність.

Основними принципами банківської роботи є клієнтоорієнтованість, висока ліквідність і якість пропонованих банком продуктів.

Наведено структуру управління банком.

Проаналізовано основні фінансово-економічні показники діяльності банку за 2020-2021 роки.

Чистий процентний дохід банку у 2021 році становитиме 382,7 млн грн. Найбільшою складовою процентного доходу є кредитний дохід від корпоративних та роздрібних клієнтів.

За звітний період загальний обсяг кредитів Банку склав 17,601 млрд грн, що на 12% більше, ніж у попередньому році. (з урахуванням резервів під знецінення кредитів), у т.ч. Кредити юридичних осіб – 15,25 млрд грн, кредити фізичних осіб – 3,936 млрд грн, міжбанківські кредити – 143 млн грн.

У цілому за звітний період розмір капіталу Банку відповідав вимогам Національного банку України. Банк належить до добре капіталізованої банківської групи.

Інформаційно-методичною базою проведення досліджень у даному розділі були роботи [29-38].

3 ПОБУДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ МОНІТОРИНГУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

3.1 Розробка інформаційної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку

Для моніторингу та обслуговування кредитних операцій для АТ «БАНК «ГРАНТ» рекомендовано використовувати автоматизовану банківську систему SR Bank – 4, що дає можливість швидкого й гнучкого впровадження нових банківських послуг, підвищення швидкості й якості обслуговування клієнтів, забезпечення ефективного управлінського обліку, а також дозволяє контролювати операції філіалів банку в режимі реального часу.

Однією з підсистем SR Bank – 4 є «Ведення кредитних операцій банку». Ця підсистема є мультивалютною, тобто дозволяє вести договори в довільних валютах. При цьому на один договір може бути заведено декілька кредитних ліній (рахунків залишків), враховуючих різні суми під різні відсоткові ставки. Для такої моделі роботи на один договір відкривається акумулюючий рахунок й декілька субрахунків на кожен лінію чи декілька звичайних рахунків. При цьому є одне обмеження, субрахунки можуть бути відкриті в валюті договору. Можливо відкрити один акумулюючий рахунок на різні договори, при цьому на кожний окремий договір відкривається свій субрахунок. При такій моделі роботи договір може мати тільки одну кредитну лінію, так як субрахунок не може мати підпорядковані субрахунки.

Всі договори в рамках даної системи можуть бути класифіковані довільним чином. Для цього існує відповідний довідник типів кредитних договорів. Основне ділення може відбуватися за декількома показниками.

По строкам використання [39, 40]:

- короткострокові – строком до одного року;
- середньострокові – строком до трьох років;
- довгострокові – строком вище трьох років.

По забезпеченню:

- забезпечені запорукою (майновими правами, майном, цінними паперами);
- гарантовані (банками, фінансами або майном третьої особи);
- з іншим забезпеченням (поручительство, свідоцтво страхових компаній);

– незабезпечені (бланкові). Бланковий кредит видається банком, без застави майна або інших видів забезпечення – тільки під зобов'язання повернути кредит з розрахунку підвищеної відсоткової ставки, надійним позичальникам, які мають стабільні джерела погашення кредиту, позитивну кредитну історію і провірений авторитет в банківських кругах.

По ступеню ризику:

- стандартні кредити;
- кредити з підвищеним ризиком.

По характеру і методу надання:

- термінові – однією повною сумою передбаченою договором;
- у вигляді кредитної лінії – декількома частинами, загальна сума яких не перевищує суму договору;
- у вигляді поновлюваної кредитної лінії – клієнт може неодноразово брати й погашати будь-які суми за умови, що сальдо по позиковому рахунку не перевищує ліміту, обумовленого в кредитному договорі. Клієнтами по цій формі кредитування можуть виступати фізичні особи зі стабільним графіком надходження доходів, які мають хорошу кредитну історію.

По закінченню строку дії:

- одночасно;

- на виплат;
- достроково (за вимогою кредитору або заяві позичальника);
- з регресією платежів;
- після закінчення обумовленого періоду (місяця, кварталу).

По напрямкам використання:

- кредити для придбання товарів й надання послуг;
- кредити для придбання рухомого майна;
- іпотечні кредити – кредити на покупку квартир, будинків, на будівництво і т.п..

Згідно з економічним смислом і строком використання коштів кредити поділяються на:

- термінові кредити;
- кредитні лінії;
- кредити типу овердрафт.

При цьому на розсуд банку, всі договори в рамках даної системи, можуть бути класифіковані довільним чином. Для цього існує довідник типів кредитних договорів. Основне ділення може відбуватися за декількома показниками: за строками розміщення, за валютами, за юридичними/фізичними особами й т.д.

Інформаційна модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку подано на рис. 3.1.

Формалізація цього процесу є комплексною підготовкою до майбутнього з урахуванням впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Логіка процесу оптимізації банківського кредитного менеджменту включає: формування кредитної політики банку, організацію заходів щодо залучення кредитних ресурсів, організацію процесу видачі кредиту, оцінку ефективності банківського кредиту [41-44].

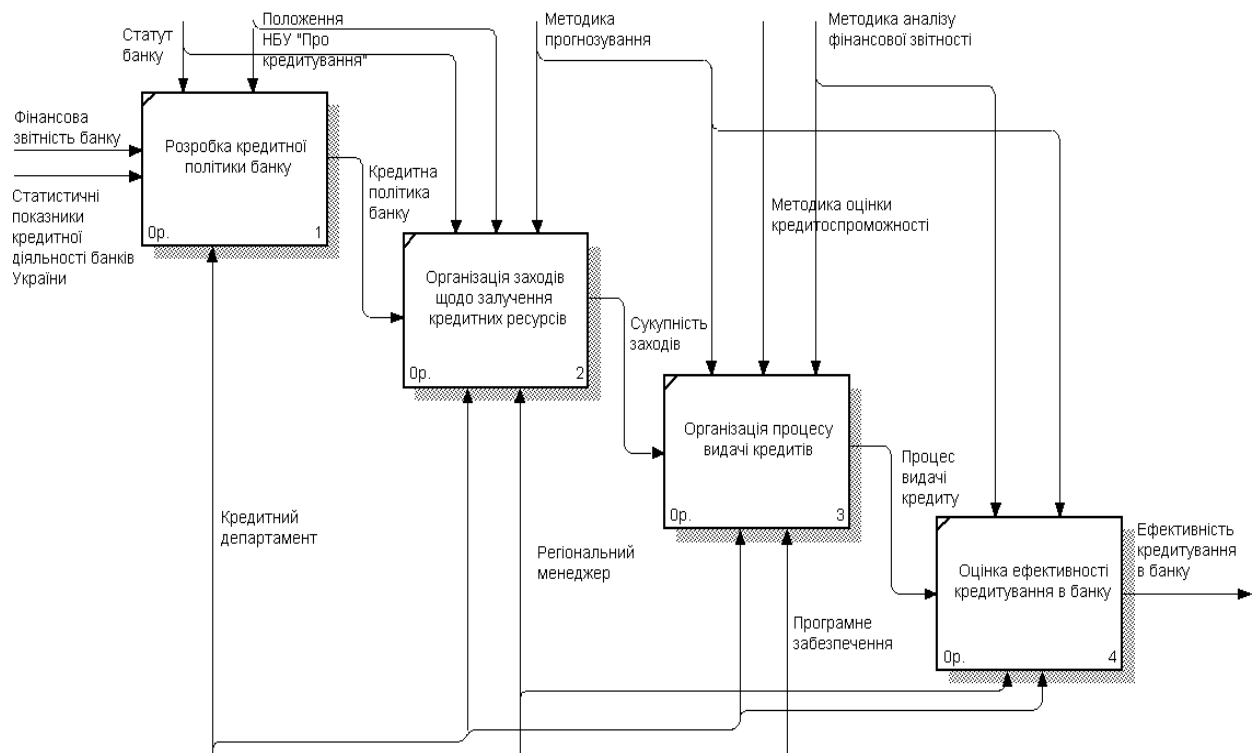

Рисунок 3.1 – Інформаційна модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку

Реалізація всього цього показана на рис. 3.1. Різні етапи процесу моделювання повинні здійснюватися кредитним відділом, регіональним менеджером і програмним забезпеченням.

Актуальним питанням є поглиблена оцінка ефективності банківського кредитування, яка на практиці дасть змогу визначити пріоритети формування стратегії та політики банків на кредитному ринку з метою підвищення прибутковості кредитного портфеля (рис. 3.2).

Від того, в якій формі здійснюється розрахунок, залежить потенційний дохід банку, а неправильно обрана форма може призвести до серйозних збитків. Тому процес загальної ефективності кредитування банку має базуватися на аналізі зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності банку, формулюванні основних принципів і положень кредитної політики та цільових орієнтирів формування кредитування. політики. кредитна політика.

Подальший розвиток моделі передбачає декомпозицію етапу «Розробка керівних принципів цілей кредитної політики» – Блок А3 на рис. 3.2.

Декомпозиція контекстної діаграми на рис. 3.3 Дозволяє визначити логіку підвищення ефективності використання банківських кредитів, у тому числі обрати напрямки реалізації кредитної політики щодо залучення кредитних ресурсів, сформулювати та реалізувати комплекс заходів щодо залучення кредитних ресурсів, визначити прогнозований обсяг кредитних ресурсів та формування за їх результатами рекомендацій щодо удосконалення кредитної політики.

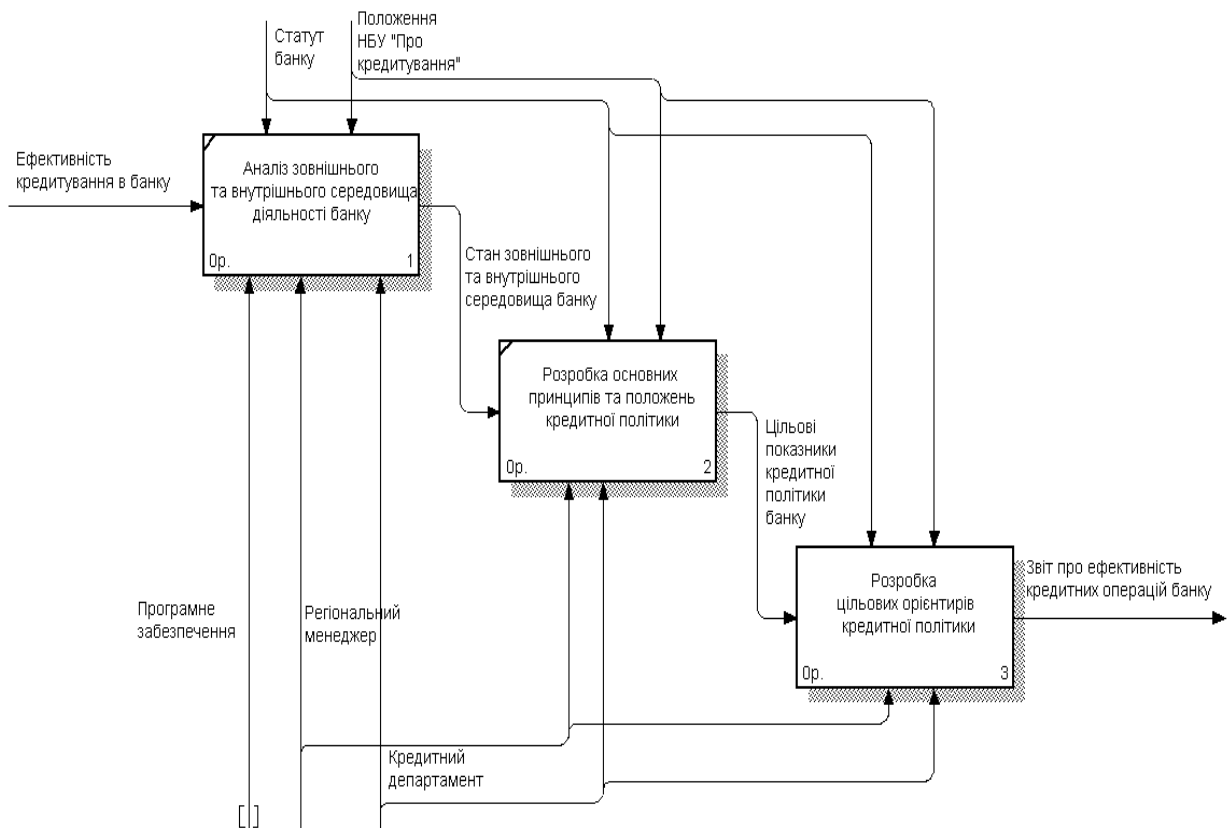

Рисунок 3.2 – Декомпозиція етапу «Розробка цільових орієнтирів кредитної політики»

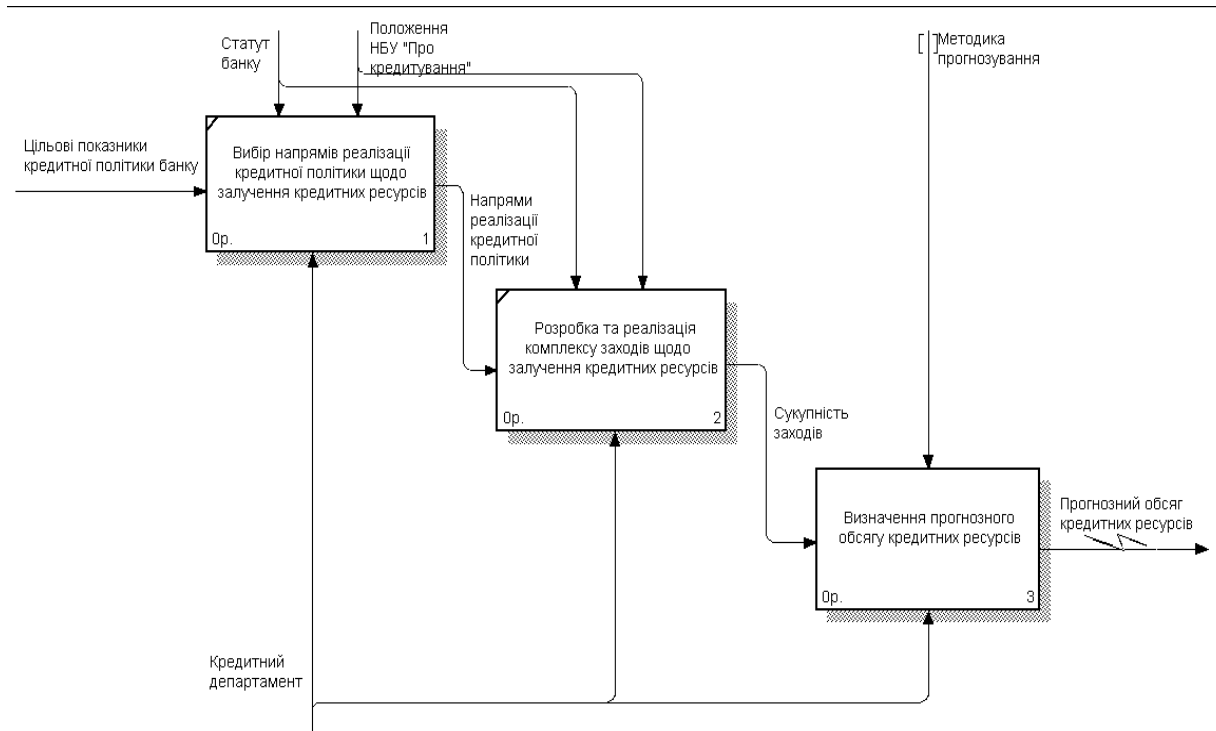

Рисунок 3.3 – Декомпозиція етапу «Розробка цільових орієнтирів кредитної політики»

З огляду на те, що організація видачі кредиту є найбільш дієвим інструментом підвищення ефективності банківського кредитування, доцільно провести декомпозицію цього процесу (рис. 3.4).

Відповідно до рис. 3.4, кредитний процес базується на формуванні пакету кредитних заявок, оцінці кредитоспроможності позичальника, прийнятті рішення про видачу кредиту та формуванні кредитного портфеля. Ці етапи займають багато часу і вимагають серйозної підготовки з боку тих, хто приймає рішення про відмову в кредитному договорі, а тим більше при оформленні кредитного договору.

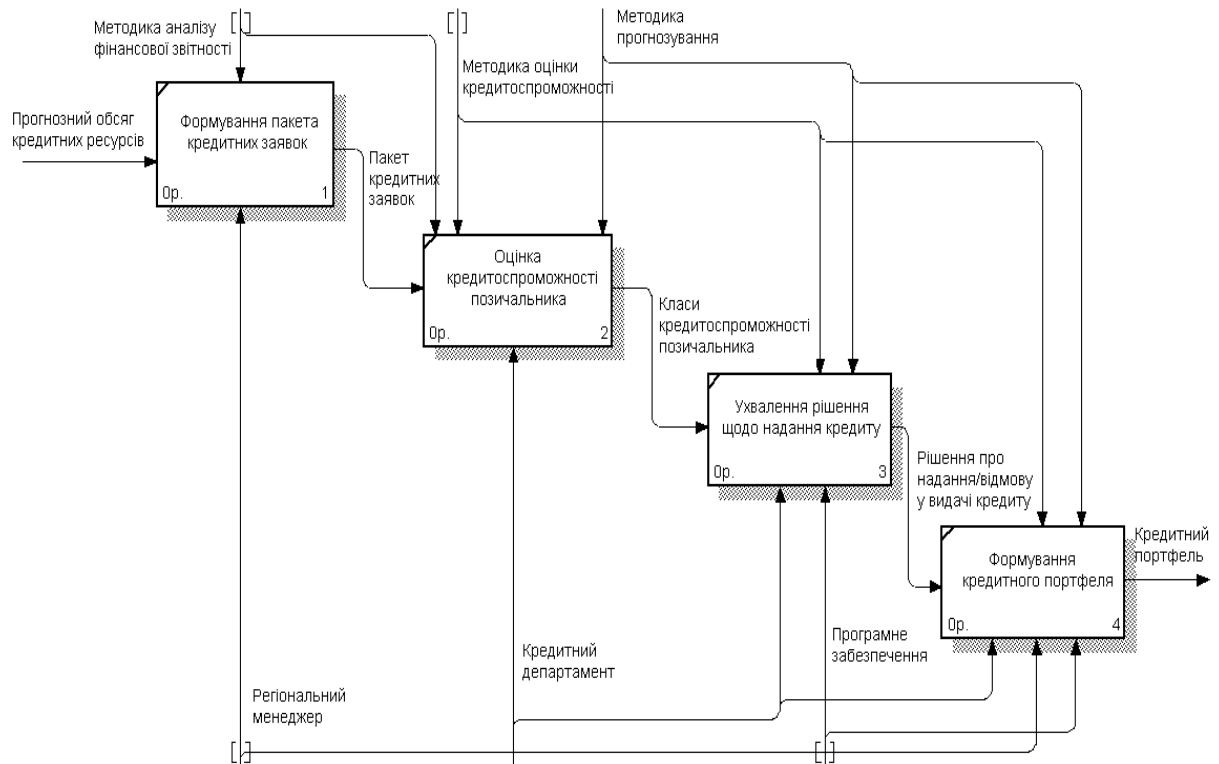

Рисунок 3.4 – Декомпозиція етапу «Визначення прогнозного обсягу кредитних ресурсів»

Це видно з рис. 3.5. Побудова структури графа передбачає виконання наступної серії процесів: оцінка структури кредитного портфеля, оцінка прибутковості кредитного портфеля, формування звіту про ефективність кредитування банку.

Заповнення першої частини є основою для ранжування індексу структури кредитного портфеля, результатом другої частини є аналіз показника прибутковості кредитного портфеля, а результатом третьої частини є звіт про ефективність банку.

Реалізація всіх зазначених етапів процесу моделювання повинна здійснюватися під контролем виконавчого механізму з урахуванням вхідної інформації та керуючих елементів, при цьому вихідна інформація кожного етапу буде служити входом іншого етапу.

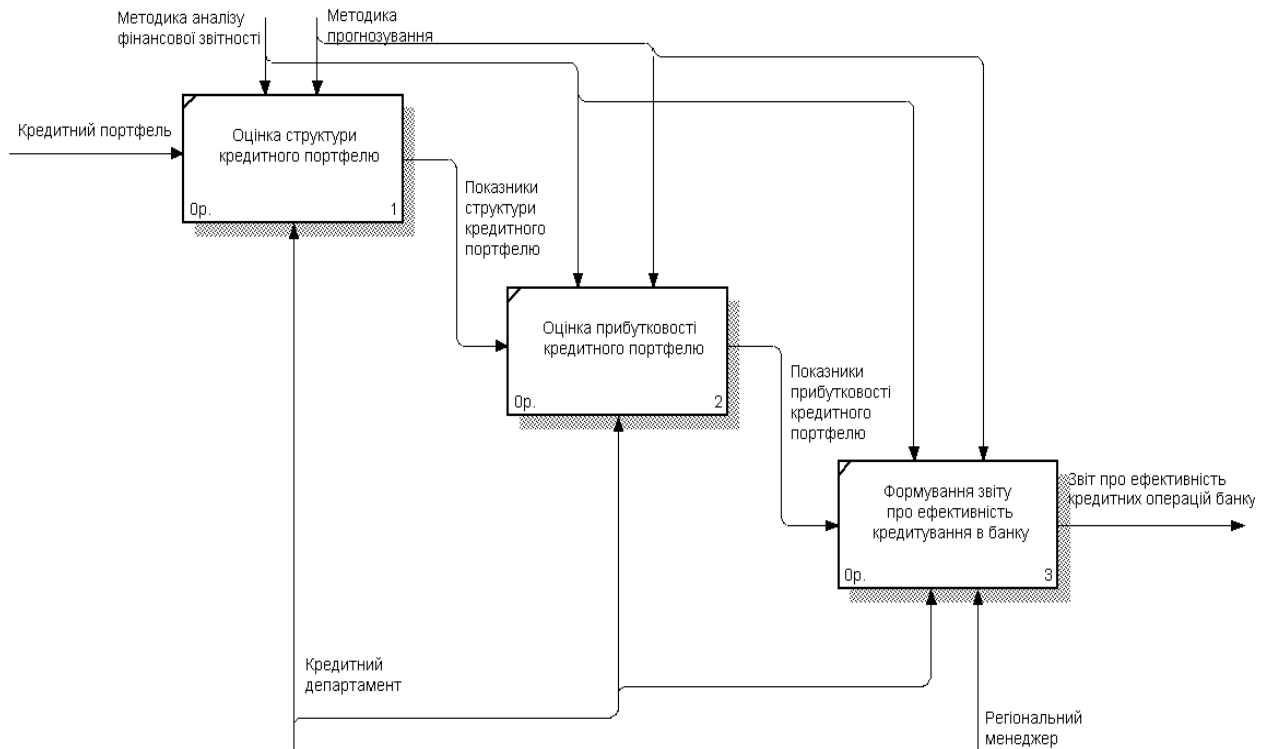

Рисунок 3.5 – Декомпозиція етапу «Формування кредитного портфеля»

Важливо зазначити, що всі етапи процесу моделювання проводились за допомогою кредитного відділу, що сприяє підвищенню якості прийняття управлінських рішень у конкретних предметних галузях.

Запропоноване управління банківським кредитом і розроблена з урахуванням цього структурно-функціональна модель дозволяють регіональним кредитним менеджерам уявити логіку підвищення ефективності кредитування, що сприятиме підвищенню якості прийняття управлінських рішень у визначеній предметній сфері.

Схема алгоритму розв'язання поставленої задачі складається з таких етапів (рис. 3.6):

- введення операціоністом інформації про клієнта (ПІБ, серія та номер паспорту, ким і коли виданий, номер платника податків, місце проживання, місце реєстрації, місце роботи і т.д.);
- відправка операціоністом інформації про клієнта в кредитний комітет банку;

- обробка кредитним комітетом інформації про клієнта для прийняття рішення про видачу кредиту або відмову у видачі кредиту (перевірка даних на відповідність дійсності);
- після прийняття рішення кредитний комітет відправляє операціоністу відповідь про рішення видачі кредиту або відмову у кредиті;
- якщо відповідь «ні», то на цьому робота операціоніста з цим клієнтом завершена;
- якщо відповідь «так», то операціоніст заводить кредитний договір у інформаційну систему;
- видає грошові кошти.

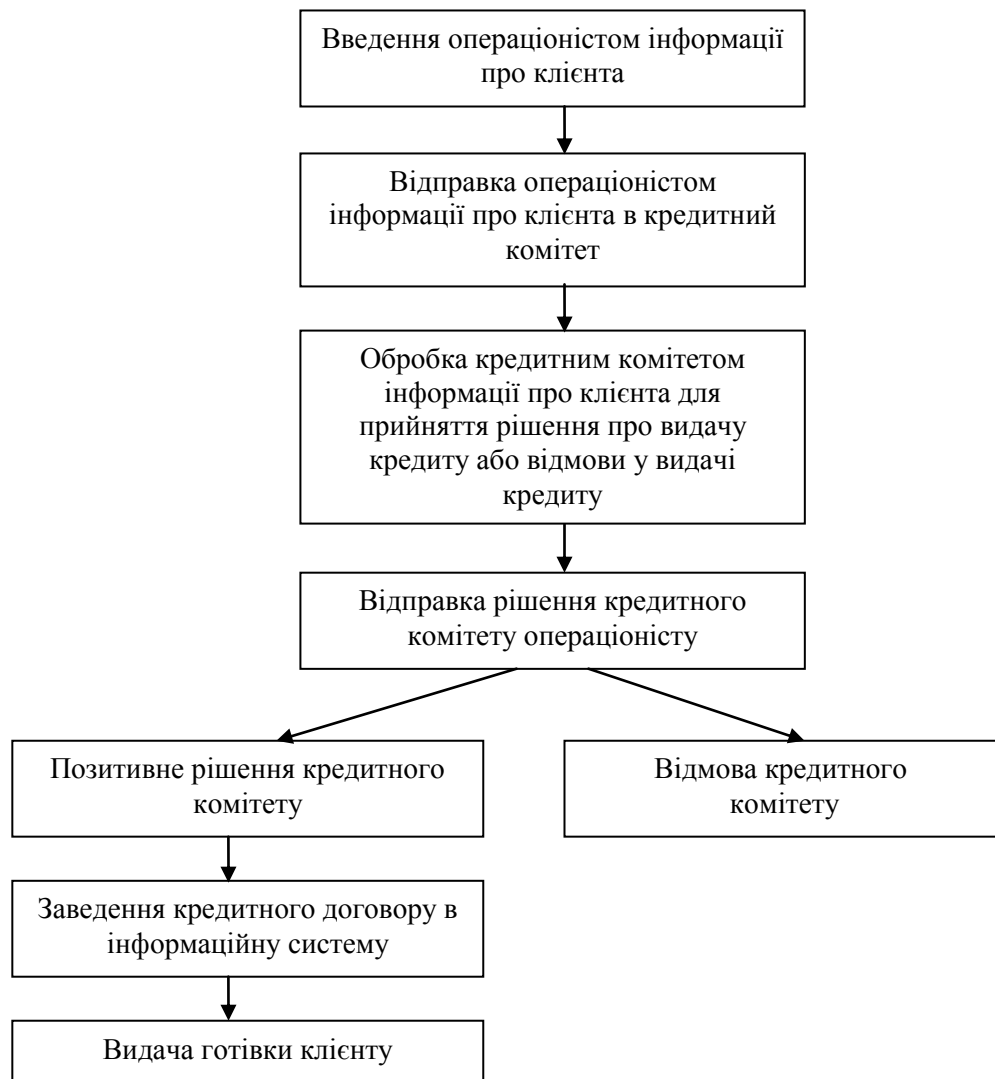

Рисунок 3.6 – Схема алгоритму розв’язання задачі

Саме побудова інформаційної моделі дозволяє виявити організаційні недоліки певних бізнес-процесів в організації та знайти шляхи вдосконалення цих процесів, щоб вони функціонували ефективніше. Банки, як організаційно складна система дій та взаємодій, потребують подальшого моделювання процесів, що є невід'ємною частиною їх життєдіяльності. Таким чином, кожен процес, кожен операцію банку можна змоделювати за допомогою сучасних технологій і вдосконалити шляхом реінжинірингу.

3.2 Моніторинг кредитних операцій банку на основі скорингової моделі

Крім розрахунку платоспроможності позичальника можливо при наданні банком споживчого кредиту використовувати модель бальної оцінки кредиту. У цьому випадку потенційному клієнтові пропонується заповнити спеціальні стандартні анкети, відповіді на запитання, у яких, мають на увазі під собою деяку кількість балів. Бали нараховуються в залежності від строку діяльності, фінансово-господарського стану, ризиків у діяльності підприємства, галузі, депозитів у банках, нерухомості, страхового поліса тощо [46-53].

Для ухвалення позитивного рішення необхідно, щоб підсумкова сума балів перевищила певний рівень. Це дозволить банку не тільки розрахувати платоспроможність клієнта, але також урахувати додаткові ризики при кредитуванні, тим самим забезпечити свою економічну безпеку надалі. Тому необхідно впровадити й постійно вдосконалювати систему кредитного скорингу.

Кредитний скоринг використовується для автоматизації споживчого кредитування при ухваленні рішення про видачу/невидачу кредиту.

Впровадження даної технології особливо актуально для Банків у зв'язку з тим, що однією із пріоритетних сфер діяльності є розширення кредитування. Збільшення обсягу кредитного портфеля планується як за рахунок розширення лімітів кредитування основних позичальників, так і за рахунок залучення нових клієнтів.

Впровадження скорингової системи в Банку буде сприяти [46, 51]:

- скороченню строків ухвалення рішення про надання кредиту;
- ефективній оцінці й постійному моніторингу рівня ризиків конкретного позичальника;
- зниженню впливу суб'єктивних факторів при прийнятті рішення про надання кредиту;
- оцінці й управлінню ризиком портфеля кредитів приватних осіб банку в цілому, включаючи його відділення;
- реалізації єдиного підходу при оцінці позичальників для різних типів кредитних продуктів банку;
- адаптації параметрів кредиту під можливості конкретного позичальника (кастомізація кредитного продукту);
- різкому розширенню, за рахунок кастомізації кредитних продуктів, складу й чисельності осіб, що кредитуються;
- забезпеченню й поліпшенню економічної безпеки комерційного банку;
- контролю всіх кроків розгляду заявки;
- можливості внесення коректив у методологію оцінки, централізованого й негайного введення їх у дію у всіх відділеннях банку.

У світовій практиці існують різні підходи для аналізу кредитоспроможності позичальників – юридичних і фізичних осіб.

Звичайно кожний комерційний банк розробляє власну систему оцінки кредитоспроможності й надійності позичальника на основі конкретних умов угоди, спеціалізації банку тощо.

Через велику кількість виданих особистих позик і їх щодо невеликих сум багато банків не можуть дозволити собі оцінювати кредитний ризик по кожному кредиту індивідуально, так що скорингові кредити дуже поширені.

Суть кредитного скорингу полягає в тому, що кожний параметр оцінки кредитоспроможності позичальника отримує оцінку. Загальна кількість балів – загальна оцінка кредитоспроможності позичальника.

Банком за допомогою різної кількості балів оцінюються фактори, що характеризують позичальника.

У юридичної особи: фінансова звітність, бізнес-план організації, прогноз можливих ризиків і загроз, характеристика сильних і слабких сторін організації, кредитна історія організації.

Кожне питання має найвищий можливий бал, який звичайно вище для таких питань, як професія, і нижче для таких питань, як вік. Оцінка кредитоспроможності по методу підрахунку – це безособова, але більш проста й швидка форма, ніж індивідуальна ділова розмова.

Система аналізу кредитоспроможності юридичної особи може складатися із двох блоків [49-51]:

- системи оцінки кредитоспроможності клієнта, заснованої на думці експертів і їх оцінці економічної доцільності надання кредиту;
- бальної оцінки кредитоспроможності клієнтів (метод кредитного скорингу).

Метод кредитного скорингу вважається більш об'єктивним, але його необхідно ретельно калібрувати статистично. Якщо банк статистично контролює ефективність кредитування, але особисті позички не видаються на

основі чіткого формального скорингу, контроль банку не буде мати статистичної цінності.

При кредитуванні фізичних і юридичних осіб особливо важливим і складним моментом є визначення характеру позички. Співробітник банку повинен визначити бажання й можливість позичальника погасити позичку.

Кількісна інформація, яку банк має, являє собою заповнений запитальник позичальника й кредитне досьє. Якщо позичальник є клієнтом банку, можна оцінити історію кредитних відносин банку з позичальником, юридичні особи можуть аналізувати рух розрахункових рахунків. Якщо позичальник не є клієнтом банку, тобто можливість зв'язатися з іншими організаціями, включаючи банки.

Проводячи аналіз кредитоспроможності, банки приділяють особливу увагу оцінці особистих якостей позичальника. Банк може запросити необхідну інформацію, у тому числі з місця роботи позичальника, і перевірити правильність інформації, наданої в опитувальнику позичальника. Для юридичних осіб можливість відправляти запит на податок, для чіткого уявлення про якість ведення бізнесу [46-49].

Якщо банк виявляє неточності у відповідях позичальника й доходить висновку, що потенційний позичальник навмисно ввів в оману банк, позичальник автоматично одержує відмову надати йому кредит.

Відносно позичальника юридичної особи повинні відповідати ряду обов'язкових вимог [45, 48-50]:

- наявність і розпорядження розрахунковими рахунками;
- список основних контрагентів;
- фінансова й бухгалтерська звітність;
- бізнес-план підприємства;
- кредитна історія організації.

Оцінка кредитного ризику по кредитах, наданих фізичних або юридичним особам, здійснюється з урахуванням професійного судження про кредитний ризик на основі внутрішніх критеріїв банку-кредитора й експертної оцінки кредитного інспектора. Завдання кредитного інспектора також полягає у виявленні негативних факторів кредитоспроможності потенційного позичальника – фізичної або юридичної особи.

У цей час необхідність оцінки фінансового стану позичальників з погляду зниження рівня кредитних ризиків і забезпечення належного рівня економічної безпеки банку є однією з найбільш значущих проблем для кредитних організацій.

Основою економічних відносин між кредитором і позичальником є щомісячні платежі. Для кредитора сама кредитна угода становить комерційний інтерес, оскільки вона дає можливість одержати економічні вигоди. Основним елементом кредитної транзакції є економічно обґрунтовані умови, що визначають розмір платежів.

При встановленні розміру щомісячного платежу необхідно враховувати фінансову надійність позичальника. Для цього, при укладанні кредитного договору, слід використовувати систему рейтингування позичальників, на основі моделі бальної оцінки його надійності, що дозволяє диференціювати умови укладання угод. Кредитний скоринг позичальника представлено в таблиці 3.1 [49].

Експертна оцінка кредитного інспектора ґрунтується на проведенні аналізу анкетних даних позичальника й у результаті особистого спілкування з ним або представником організації, що кредитується. Кредитний інспектор викладає виявлені фактори у своєму висновку при видачі позички.

Таблиця 3.1 – Кредитний скоринг позичальника юридичної особи

Найменування критерію	Кількість балів
Строк існування організації на ринку	1– 5 років (+3)
	Понад 10 років (+5)
	5 – 10 років (+4)
Організаційно-правова форма	Індивідуальний підприємець (+2)
	Товариство з обмеженою відповідальністю (+3)
Розмір статутного капіталу організації	10 000 – 50 000 (+4)
	50 000 – 100 00 (+5)
	Немає (0)
Розмір щомісячного обороту коштів	50 000 – 100 000 (+2)
	100 000 – 150 000 (+3)
	150 000 – 200 000 (+4)
	200 000 – 250 000 (+5)
	250 000 – 500 000 (+6)
	Понад 500 000 (+10)
Наявність судових заборгованостей	До 1 000 (+5)
	1 000 – 5 000 (+4)
	5 000 – 10 000 (0)
	Понад 10 000 (-10)
Наявність страховки	Майна (+1)
	Життя й працездатності (+1)
	Фінансового ризику банку (+24)
Кредитна історія	Негативна (-20)
	Відсутність (0)
	Позитивна, не менш 6 місяців (+5)

Набрані бали за бальними критеріями оцінки й експертній оцінці кредитного інспектора підсумуються. Максимальна кількість набраних балів дорівнює +24, мінімальне (-25). Бали, набрані понад зазначених максимальних або мінімальних величин, у розрахунок не приймаються.

Отримана скорингова оцінка використовується далі для управління кредитним ризиком по позичках позичальників-юридичних осіб.

Негативні фактори кредитоспроможності потенційного позичальника юридичної особи представлено в таблиці 3.2 [51].

Таблиця 3.2 – Негативні фактори кредитоспроможності потенційного позичальника юридичної особи

Критерій	Кількість балів
Цільове використання позички	При з'ясуванні в позичальника, що позичка необхідна при тимчасових майнових утрудненнях, для повернення боргів (-25)
Доходи і витрати	Звертається увага на діюче співвідношення доходів і витрат, а також співвідношення вільних коштів до щомісячного платежу. При вказівці в анкеті наявності дорогого майна й небажанні позичальника вказувати суми витрат на його втримування – від (-5) до (-2)
Відомості про зобов'язання	Наявність діючих зобов'язань перед банком-кредитором у вигляді кредитів/позик – до (-2). Наявність більш 1 кредиту в інших кредитних установах – до (-10)
Відомості про банківські вклади	У банку-кредиторові (+2); в інших кредитних установах (+1)

Отримана скорингова оцінка використовується далі для управління кредитним ризиком по позичках позичальників-юридичних осіб.

Визначення рейтингу позичальника повинне проводитися на основі скорингу, що дозволить кредиторів привласнити його певному класу ризиків і вибрати відповідний варіант кредитної політики. Зокрема, для позичальників першого класу можна використовувати «м'який» тип кредитної політики, надаючи їм право самостійно вибирати зручний (із пропонованих) варіантів оплати щомісячних платежів, строк контракту й процентної ставки.

«Помірно-м'який» тип кредитної політики слід здійснювати для тієї групи клієнтів, фінансова надійність яких характеризується припустимим рівнем ризику. Це другокласні позичальники згідно з рейтинговою таблицею.

Клієнти з високим рівнем ризику неповернення кредитних кредитів відносяться до третього класу. Для них рекомендується застосовувати «помірковано твердий» тип кредитної політики. Механізм проведення такої політики повинен бути варіантом платежу зі збільшеною сумою погашення сум у початковий період контракту, більш високою процентною ставкою й

більш коротким періодом контракту порівняно з умовами позичальників перший і другий класи.

Тип кредитної політики залежно від класу клієнтів представлено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Тип кредитної політики залежно від класу клієнтів

Рейтинг	1 клас	2 клас		3 клас	
Тип політики	М'який	М'який	Помірний	Помірний	Твердий
Вид платежу	Фіксований, збільшений на початковому етапі, з можливістю відстрочки	Фіксований, збільшений на початковому етапі, з можливістю відстрочки	Фіксований, збільшений на початковому етапі	Фіксований, збільшений на початковому етапі	Збільшений на початковому етапі
Розмір ставки, %	15	15 – 16	16 – 17	17 – 18	18

Слід зазначити той факт, що запропонована модель оцінки може мінятися на всіх етапах угоди з урахуванням змін фінансового стану кредитопозичальника. Умови можуть мінятися як до більш лояльного варіанта, так і до більш твердого.

Проведемо розрахунок ефективності впровадження системи кредитного скорингу.

Розглянемо різні схеми розрахунку щомісячних платежів на прикладі позичальників різних класів ризику.

Нехай позичальник першого класу запитує суму кредиту 200000 грн. на 5-річний термін. Процентна ставка, згідно зі скоринговою моделлю оцінки ризику позичальників, складе 15 % річних.

Варіанти розрахунку щомісячних платежів для першокласних клієнтів представлено в таблицях 3.4, 3.5, 3.6.

Таблиця 3.4 – Варіант щомісячних платежів для клієнтів першого класу

Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Сума нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу
		початок	закінчення				
2022	200 000,00						
1	197 786,09	12.12.2022	12.01.2023	31	2 213,91	2 543,68	4 757,59
2	195 548,24	12.01.2023	12.02.2023	31	2 237,85	2 519,74	4 757,59
3	193 040,79	12.02.2023	12.03.2023	28	2 507,45	2 250,14	4 757,59
4	190 742,49	12.03.2023	12.04.2023	31	2 298,30	2 459,29	4 757,59
5	188 336,52	12.04.2023	12.05.2023	30	2 405,97	2 351,62	4 757,59
6	185 978,29	12.05.2023	12.06.2023	31	2 358,23	2 399,36	4 757,59
7	183 513,58	12.06.2023	12.07.2023	30	2 464,71	2 292,88	4 757,59
8	181 093,90	12.07.2023	12.08.2023	31	2 419,68	2 337,91	4 757,59
9	178 643,40	12.08.2023	12.09.2023	31	2 450,50	2 307,09	4 757,59
10	176 088,26	12.09.2023	12.10.2023	30	2 555,14	2 202,45	4 757,59
11	173 573,99	12.10.2023	12.11.2023	31	2 514,27	2 243,32	4 757,59
12	170 956,35	12.11.2023	12.12.2023	30	2 617,64	2 139,95	4 757,59
2024		12.12.2023	12.12.2024	365	33 707,63	23 383,45	57 091,08
2025		12.12.2024	12.12.2025	365	39 126,26	17 964,82	57 091,08
2026		12.12.2025	12.12.2026	365	45 406,23	11 684,85	57 091,08
2027		12.12.2026	12.12.2027	365	52 716,23	4 374,63	57 090,85
	Усього за 5 років				200 000,00	85 455,17	285 455,17

Фінансовий стан позичальника першого класу дозволяє йому мати збільшені витрати на початковому (найбільш важкому) періоді дії договору.

Це дає можливість клієнтові заощаджувати на виплаті відсотків на тих же умовах.

Згідно з таблицею 3.4, при збільшених платежах у початковому періоді загальна сума виплат по кредиту складе 280954,17 грн. Вигода від економії коштів складе 4501,00 грн при сумі кредиту 200000 грн.

У таблиці 3.5 представлений розрахунок щомісячних платежів з можливістю відстрочки для клієнтів першого класу.

Таблиця 3.5 – Розрахунок щомісячного платежу з можливістю відстрочки для клієнтів першого класу

Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Сума нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу
		початок	закінчення				
2022	200 000,00	-	-	-	-	-	-
1	202 420,64	12.12.2022	12.01.2023	31	-	-	-
2	204 841,28	12.01.2023	12.02.2023	31	-	-	-
3	207 261,91	12.02.2023	12.03.2023	28	-	-	-
4	209 682,55	12.03.2023	12.04.2023	31	-	-	-
5	212 103,19	12.04.2023	12.05.2023	30	-	-	-
6	214 523,83	12.05.2023	12.06.2023	31	-	-	-
7	211 765,69	12.06.2023	12.07.2023	30	2 758,14	2 728,40	5 486,54
8	208 976,99	12.07.2023	12.08.2023	31	2 788,70	2 697,84	5 486,54
9	205 895,11	12.08.2023	12.09.2023	31	3 081,87	2 404,67	5 486,54
10	203 031,62	12.09.2023	12.10.2023	30	2 863,49	2 623,05	5 486,54
11	200 048,21	12.10.2023	12.11.2023	31	2 983,41	2 503,13	5 486,54
12	197 110,23	12.11.2023	12.12.2023	30	2 937,98	2 548,56	5 486,54
2024	-	12.12.2023	12.12.2024	365	38 864,16	26 974,32	65 838,48
2025	-	12.12.2024	12.12.2025	365	45 111,71	20 726,77	65 838,48
2026	-	12.12.2025	12.12.2026	365	52 344,14	13 494,34	65 838,48
2027	-	12.12.2026	12.12.2027	365	60 790,22	5 048,48	65 838,70
	Усього за 5 років				214 523,83	81 749,55	296 273,38

Даний варіант також вигідний для банку, тому що дозволяє одержати більшу суму відсотків, що стягуються, порівняно з варіантами незмінних щомісячних платежів і зі збільшеними в початковий період щомісячними платежами. Загальна сума платежів за 5 років за кредитним договором складе 296273,38 грн, що на 15319,21 грн більше, ніж при варіанті зі збільшеними в початковий період щомісячними платежами.

Для позичальників, що потрапили в групу другокласних клієнтів, рекомендується застосовувати «помірно-м'який» тип кредитної політики.

За інших рівних умов процентна ставка складе 17%. У наступній таблиці 3.6 представлений розрахунок щомісячних платежів для клієнтів другого класу.

Таблиця 3.6 – Розрахунок щомісячних платежів для клієнтів другого класу

Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Сума нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу
		початок	закінчення				
2022	200 000,00						
1	197 912,80	12.12.2022	12.01.2023	31	2 087,20	2 882,84	4 970,04
2	195 800,29	12.01.2023	12.02.2023	31	2 112,50	2 857,54	4 970,04
3	193 383,70	12.02.2023	12.03.2023	28	2 416,59	2 553,45	4 970,04
4	191 205,80	12.03.2023	12.04.2023	31	2 177,90	2 792,14	4 970,04
5	188 907,41	12.04.2023	12.05.2023	30	2 298,40	2 671,64	4 970,04
6	186 664,88	12.05.2023	12.06.2023	31	2 242,53	2 727,51	4 970,04
7	184 303,03	12.06.2023	12.07.2023	30	2 361,85	2 608,19	4 970,04
8	181 994,03	12.07.2023	12.08.2023	31	2 309,01	2 661,03	4 970,04
9	179 651,68	12.08.2023	12.09.2023	31	2 342,35	2 627,69	4 970,04
10	177 191,84	12.09.2023	12.10.2023	30	2 459,84	2 510,20	4 970,04
11	174 780,16	12.10.2023	12.11.2023	31	2 411,68	2 558,36	4 970,04
12	172 252,26	12.11.2023	12.12.2023	30	2 527,91	2 442,13	4 970,04
2024	-	12.12.2023	12.12.2024	365	32 844,65	26 795,83	59 640,48
2025	-	12.12.2024	12.12.2025	365	38 884,47	20 756,01	59 640,48
2026	-	12.12.2025	12.12.2026	365	46 023,39	13 617,09	59 640,48
2027	-	12.12.2026	12.12.2027	365	54 499,75	5 140,70	59 640,45
	Усього за 5 років				200 000,00	98 202,37	298 202,37

Як видно з таблиці 3.6 загальна сума щомісячних платежів позичальників другого класу складе 298202,37 грн, що на 12747,20 грн більше аналогічного варіанта для клієнтів першого класу. Очевидно, що позичальники з більшим ступенем ризику будуть приносити банку більш високий дохід.

У наступній таблиці 3.7 представлені розрахунки збільшених на початковому етапі щомісячних платежів для клієнтів другого класу.

Таблиця 3.7 – Варіант розрахунку збільшених на початковому етапі щомісячних платежів для клієнтів другого класу

Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Сума нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу
		початок	закінчення				
2022	200 000,00	-	-	-	-	-	-
1	173 970,78	12.12.2022	12.01.2023	31	6 287,10	2 882,84	9 169,94
2	167 312,70	12.01.2023	12.02.2023	31	6 658,09	2 511,85	9 169,94
3	160 324,70	12.02.2023	12.03.2023	28	6 988,00	2 181,94	9 169,94
4	158 050,68	12.03.2023	12.04.2023	31	2 274,02	2 310,95	4 584,97
5	155 747,70	12.04.2023	12.05.2023	30	2 302,98	2 281,99	4 584,97
6	153 193,85	12.05.2023	12.06.2023	31	2 553,85	2 031,12	4 584,97
7	150 820,75	12.06.2023	12.07.2023	30	2 373,10	2 211,87	4 584,97
8	148 343,13	12.07.2023	12.08.2023	31	2 477,61	2 107,36	4 584,97
9	145 900,00	12.08.2023	12.09.2023	31	2 443,14	2 141,83	4 584,97
10	143 353,63	12.09.2023	12.10.2023	30	2 546,37	2 038,60	4 584,97
11	140 838,45	12.10.2023	12.11.2023	31	2 515,18	2 069,79	4 584,97
12	138 286,95	12.11.2023	12.12.2023	30	2 551,49	2 033,48	4 584,97
2024	-	12.12.2023	12.12.2024	365	30 095,54	24 924,14	55 019,68
2025	-	12.12.2024	12.12.2025	365	36 361,49	18 658,19	55 019,68
2026	-	12.12.2025	12.12.2026	365	42 783,59	12 236,09	55 019,68
2027	-	12.12.2026	12.12.2027	365	48 788,45	6 231,23	55 019,68
	Усього за 5 років				200 000,00	88 853,27	288 853,27

Як видно з таблиці 3.7, при незмінних щомісячних платежах загальна сума платежів по кредиту за весь термін дії договору складе 298202,37 грн.

Фінансовий стан позичальника другого класу зобов'язує його мати збільшені витрати на початковому (найбільш важкому) періоді дії договору. Це дає можливість клієнтові заощаджувати на виплаті відсотків на тих же умовах.

Згідно з таблицею 3.7 загальна сума платежів по кредиту складе 288853,27 грн. При сумі кредиту 200000 грн вигода від економії коштів складе 9349,10 грн. Для позичальників третього класу необхідно

застосовувати «помірно-твердий» тип кредитної політики. За інших рівних умов, згідно із пропонованими умовами кредитних угод, процентна ставка ухвалюється в розмірі 18 % зі збільшеними в початковий період щомісячними виплатами, розрахунок наведено в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Варіант розрахунку щомісячних платежів для клієнтів третього класу

Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Повернення нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу
		початок	закінчення				
2022	200 000,00						
	192 746,47	12.12.2022	12.01.2023	31	7 253,53	3 052,41	10 305,94
2	185 387,18	12.01.2023	12.02.2023	31	7 359,30	2 946,64	10 305,94
3	177 641,11	12.02.2023	12.03.2023	28	7 746,07	2 559,87	10 305,94
4	175 199,31	12.03.2023	12.04.2023	31	2 441,80	2 711,17	5 152,97
5	172 724,73	12.04.2023	12.05.2023	30	2 474,58	2 678,39	5 152,97
6	169 956,78	12.05.2023	12.06.2023	31	2 767,95	2 385,02	5 152,97
7	167 402,05	12.06.2023	12.07.2023	30	2 554,73	2 598,24	5 152,97
8	164 725,71	12.07.2023	12.08.2023	31	2 676,34	2 476,63	5 152,97
9	162 091,02	12.08.2023	12.09.2023	31	2 634,70	2 518,27	5 152,97
10	159 336,10	12.09.2023	12.10.2023	30	2 754,91	2 398,06	5 152,97
11	156 619,01	12.10.2023	12.11.2023	31	2 717,09	2 435,88	5 152,97
12	153 860,38	12.11.2023	12.12.2023	30	2 758,63	2 394,34	5 152,97
2024		12.12.2023	12.12.2024	365	29 364,70	32 470,98	61 835,68
2025		12.12.2024	12.12.2025	365	35 620,33	26 215,35	61 835,68
2026		12.12.2025	12.12.2026	365	41 299,92	20 535,76	61 835,68
2027		12.12.2026	12.12.2027	365	47 575,43	14 260,25	61 835,68
	Усього за 5 років				200 000,00	124 637,27	324637,27

Чисельне розв'язання задачі за допомогою Microsoft Excel, наведено на рис. 3.7-3.11.

Моніторинг кредитних операцій банку.xls * ×

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
2		Таблиця 3.4 – Варіант щомісячних платежів для клієнтів першого класу							
3									
4		Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Сума нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу
5				початок	закінчення				
6		2022	200 000,00						
7		1	197 786,09	12.12.2022	12.01.2023	31	2 213,91	2 543,68	4 757,59
8		2	195 548,24	12.01.2023	12.02.2023	31	2 237,85	2 519,74	4 757,59
9		3	193 040,79	12.02.2023	12.03.2023	28	2 507,45	2 250,14	4 757,59
10		4	190 742,49	12.03.2023	12.04.2023	31	2 298,30	2 459,29	4 757,59
11		5	188 336,52	12.04.2023	12.05.2023	30	2 405,97	2 351,62	4 757,59
12		6	185 978,29	12.05.2023	12.06.2023	31	2 358,23	2 399,36	4 757,59
13		7	183 513,58	12.06.2023	12.07.2023	30	2 464,71	2 292,88	4 757,59
14		8	181 093,90	12.07.2023	12.08.2023	31	2 419,68	2 337,91	4 757,59
15		9	178 643,40	12.08.2023	12.09.2023	31	2 450,50	2 307,09	4 757,59
16		10	176 088,26	12.09.2023	12.10.2023	30	2 555,14	2 202,45	4 757,59
17		11	173 573,99	12.10.2023	12.11.2023	31	2 514,27	2 243,32	4 757,59
18		12	170 956,35	12.11.2023	12.12.2023	30	2 617,64	2 139,95	4 757,59
19		2024		12.12.2023	12.12.2024	365	33 707,63	23 383,45	57 091,08
20		2025		12.12.2024	12.12.2025	365	39 126,26	17 964,82	57 091,08
21		2026		12.12.2025	12.12.2026	365	45 406,23	11 684,85	57 091,08
22		2027		12.12.2026	12.12.2027	365	52 716,23	4 374,63	57 090,85
23			Усього за 5 років				200 000,00	85 455,17	285 455,17

1 клас 1 клас (Відстрочка) 2 клас 2 клас (Збільшення - спочатку) 3 клас

Рисунок 3.7 – Варіант щомісячних платежів для клієнтів першого класу

Моніторинг кредитних операцій банку.xls * ×

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
2		Таблиця 3.5 – Розрахунок щомісячного платежу з можливістю відстрочки для клієнтів першого класу								
3										
4		Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Сума нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу	
5				початок	закінчення					
6		2022	200 000,00	-	-	-	-	-	-	-
7		1	202 420,64	12.12.2022	12.01.2023	31	-	-	-	-
8		2	204 841,28	12.01.2023	12.02.2023	31	-	-	-	-
9		3	207 261,91	12.02.2023	12.03.2023	28	-	-	-	-
10		4	209 682,55	12.03.2023	12.04.2023	31	-	-	-	-
11		5	212 103,19	12.04.2023	12.05.2023	30	-	-	-	-
12		6	214 523,83	12.05.2023	12.06.2023	31	-	-	-	-
13		7	211 765,69	12.06.2023	12.07.2023	30	2 758,14	2 728,40	5 486,54	
14		8	208 976,99	12.07.2023	12.08.2023	31	2 788,70	2 697,84	5 486,54	
15		9	205 895,11	12.08.2023	12.09.2023	31	3 081,87	2 404,67	5 486,54	
16		10	203 031,62	12.09.2023	12.10.2023	30	2 863,49	2 623,05	5 486,54	
17		11	200 048,21	12.10.2023	12.11.2023	31	2 983,41	2 503,13	5 486,54	
18		12	197 110,23	12.11.2023	12.12.2023	30	2 937,98	2 548,56	5 486,54	
19		2024	-	12.12.2023	12.12.2024	365	38 864,16	26 974,32	65 838,48	
20		2025	-	12.12.2024	12.12.2025	365	45 111,71	20 726,77	65 838,48	
21		2026	-	12.12.2025	12.12.2026	365	52 344,14	13 494,34	65 838,48	
22		2027	-	12.12.2026	12.12.2027	365	60 790,22	5 048,48	65 838,70	
23			Усього за 5 років				214 523,83	81 749,55	296 273,38	

1 клас 1 клас (Відстрочка) 2 клас 2 клас (Збільшення - спочатку) 3 клас

Рисунок 3.8 – Розрахунок щомісячного платежу з можливістю відстрочки для клієнтів першого класу

Моніторинг кредитних операцій банку.xls * x

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
2		Таблиця 3.6 – Розрахунок щомісячних платежів для клієнтів другого класу								
3										
4		Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Сума нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу	
5				початок	закінчення					
6		2022	200 000,00							
7		1	197 912,80	12.12.2022	12.01.2023	31	2 087,20	2 882,84	4 970,04	
8		2	195 800,29	12.01.2023	12.02.2023	31	2 112,50	2 857,54	4 970,04	
9		3	193 383,70	12.02.2023	12.03.2023	28	2 416,59	2 553,45	4 970,04	
10		4	191 205,80	12.03.2023	12.04.2023	31	2 177,90	2 792,14	4 970,04	
11		5	188 907,41	12.04.2023	12.05.2023	30	2 298,40	2 671,64	4 970,04	
12		6	186 664,88	12.05.2023	12.06.2023	31	2 242,53	2 727,51	4 970,04	
13		7	184 303,03	12.06.2023	12.07.2023	30	2 361,85	2 608,19	4 970,04	
14		8	181 994,03	12.07.2023	12.08.2023	31	2 309,01	2 661,03	4 970,04	
15		9	179 651,68	12.08.2023	12.09.2023	31	2 342,35	2 627,69	4 970,04	
16		10	177 191,84	12.09.2023	12.10.2023	30	2 459,84	2 510,20	4 970,04	
17		11	174 780,16	12.10.2023	12.11.2023	31	2 411,68	2 558,36	4 970,04	
18		12	172 252,26	12.11.2023	12.12.2023	30	2 527,91	2 442,13	4 970,04	
19		2024	-	12.12.2023	12.12.2024	365	32 844,65	26 795,83	59 640,48	
20		2025	-	12.12.2024	12.12.2025	365	38 884,47	20 756,01	59 640,48	
21		2026	-	12.12.2025	12.12.2026	365	46 023,39	13 617,09	59 640,48	
22		2027	-	12.12.2026	12.12.2027	365	54 499,75	5 140,70	59 640,45	
23		Усього за 5 років					200 000,00	98 202,37	298 202,37	

1 клас 1 клас (Відстрочка) 2 клас 2 клас (Збільшення - спочатку) 3 клас

Рисунок 3.9 – Розрахунок щомісячних платежів для клієнтів другого класу

Моніторинг кредитних операцій банку.xls * x

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
2		Таблиця 3.7 – Варіант розрахунку збільшених на початковому етапі щомісячних платежів для клієнтів другого класу								
3										
4		Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Сума нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу	
5				початок	закінчення					
6		2022	200 000,00	-	-	-	-	-	-	
7		1	173 970,78	12.12.2022	12.01.2023	31	6 287,10	2 882,84	9 169,94	
8		2	167 312,70	12.01.2023	12.02.2023	31	6 658,09	2 511,85	9 169,94	
9		3	160 324,70	12.02.2023	12.03.2023	28	6 988,00	2 181,94	9 169,94	
10		4	158 050,68	12.03.2023	12.04.2023	31	2 274,02	2 310,95	4 584,97	
11		5	155 747,70	12.04.2023	12.05.2023	30	2 302,98	2 281,99	4 584,97	
12		6	153 193,85	12.05.2023	12.06.2023	31	2 553,85	2 031,12	4 584,97	
13		7	150 820,75	12.06.2023	12.07.2023	30	2 373,10	2 211,87	4 584,97	
14		8	148 343,13	12.07.2023	12.08.2023	31	2 477,61	2 107,36	4 584,97	
15		9	145 900,00	12.08.2023	12.09.2023	31	2 443,14	2 141,83	4 584,97	
16		10	143 353,63	12.09.2023	12.10.2023	30	2 546,37	2 038,60	4 584,97	
17		11	140 838,45	12.10.2023	12.11.2023	31	2 515,18	2 069,79	4 584,97	
18		12	138 286,95	12.11.2023	12.12.2023	30	2 551,49	2 033,48	4 584,97	
19		2024	-	12.12.2023	12.12.2024	365	30 095,54	24 924,14	55 019,68	
20		2025	-	12.12.2024	12.12.2025	365	36 361,49	18 658,19	55 019,68	
21		2026	-	12.12.2025	12.12.2026	365	42 783,59	12 236,09	55 019,68	
22		2027	-	12.12.2026	12.12.2027	365	48 788,45	6 231,23	55 019,68	
23		Усього за 5 років					200 000,00	88 853,27	288 853,27	

1 клас 1 клас (Відстрочка) 2 клас 2 клас (Збільшення - спочатку) 3 клас

Рисунок 3.10 – Варіант розрахунку збільшених на початковому етапі щомісячних платежів для клієнтів другого класу

Моніторинг кредитних операцій банку.xls * x									
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
2	Таблиця 3.8 – Варіант розрахунку щомісячних платежів для клієнтів третього класу								
3									
4	Рік і номер платежу	Залишок основного боргу	Період		Кількість днів	Сума основного боргу	Повернення нарахованих відсотків	Розмір щомісячного платежу	
5			початок	закінчення					
6	2022	200 000,00							
7		192 746,47	12.12.2022	12.01.2023	31	7 253,53	3 052,41	10 305,94	
8	2	185 387,18	12.01.2023	12.02.2023	31	7 359,30	2 946,64	10 305,94	
9	3	177 641,11	12.02.2023	12.03.2023	28	7 746,07	2 559,87	10 305,94	
10	4	175 199,31	12.03.2023	12.04.2023	31	2 441,80	2 711,17	5 152,97	
11	5	172 724,73	12.04.2023	12.05.2023	30	2 474,58	2 678,39	5 152,97	
12	6	169 956,78	12.05.2023	12.06.2023	31	2 767,95	2 385,02	5 152,97	
13	7	167 402,05	12.06.2023	12.07.2023	30	2 554,73	2 598,24	5 152,97	
14	8	164 725,71	12.07.2023	12.08.2023	31	2 676,34	2 476,63	5 152,97	
15	9	162 091,02	12.08.2023	12.09.2023	31	2 634,70	2 518,27	5 152,97	
16	10	159 336,10	12.09.2023	12.10.2023	30	2 754,91	2 398,06	5 152,97	
17	11	156 619,01	12.10.2023	12.11.2023	31	2 717,09	2 435,88	5 152,97	
18	12	153 860,38	12.11.2023	12.12.2023	30	2 758,63	2 394,34	5 152,97	
19	2024		12.12.2023	12.12.2024	365	29 364,70	32 470,98	61 835,68	
20	2025		12.12.2024	12.12.2025	365	35 620,33	26 215,35	61 835,68	
21	2026		12.12.2025	12.12.2026	365	41 299,92	20 535,76	61 835,68	
22	2027		12.12.2026	12.12.2027	365	47 575,43	14 260,25	61 835,68	
23		Усього за 5 років				200 000,00	124 637,27	324637,27	

Рисунок 3.11 – Варіант розрахунку щомісячних платежів для клієнтів третього класу

Результати розрахунків показують, що клієнти, віднесені до другокласних і третьокласних, будуть приносити комерційному банку дохід вище, ніж позичальники з низьким рівнем ризику. Очевидно, що за ризику доводиться платити.

Таким чином, віднесення позичальника до певного класу по запропонованій моделі дозволить банку підвищити ступінь своєї фінансової стабільності. Збільшення числа клієнтів першого класу за рахунок надання пільгових умов кредитування, дозволить банку бути впевненим в одержанні платежів за договором у встановлений термін і в повному обсязі. А клієнти з більшим ступенем ризику, віднесені до третього класу будуть приносити йому більш високу прибутковість. Влучення позичальника в той або інший клас ризику може розглядатися кредитором як фактор для використання диференційованого підходу до формування умов договору й застосування різної кредитної політики стосовно кожного клієнта, що буде сприяти поліпшенню клімату роботи банку зі своїми партнерами й збільшенню його стабільності.

3.3 Структурно-логічна характеристика результатів дослідження

На рис. 3.12 наведено структурно-логічну характеристику отриманих результатів дослідження.

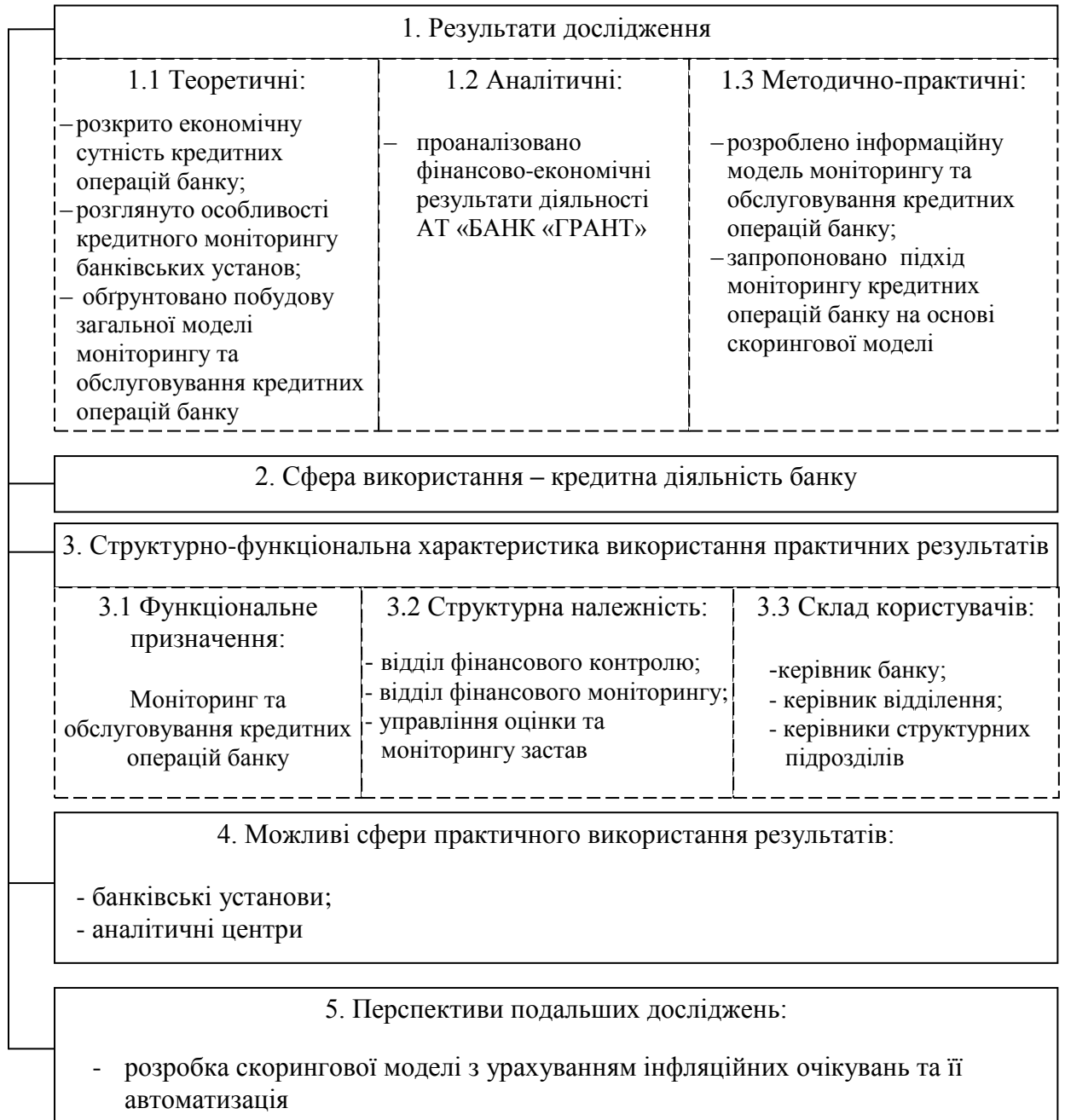

Рисунок 3.12 – Структурно-логічна характеристика результатів дослідження

Результати дослідження можна поділити на три частини:

- теоретичні;
- аналітичні;
- методично-практичні.

У результаті теоретичного дослідження в роботі:

- розкрито економічну сутність кредитних операцій банку;
- розглянуто особливості кредитного моніторингу банківських установ;
- обґрунтовано побудову загальної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку

В аналітичному розділі роботи проаналізовано фінансово-економічні результати діяльності АТ «БАНК «ГРАНТ».

Серед методичних і практичних результатів дослідження слід виділити:

- розроблено інформаційну модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку;
- запропоновано підхід моніторингу кредитних операцій банку на основі скорингової моделі.

Сфера використання – кредитна діяльність банку.

Використання фактичних результатів у межах структурно-функціональних характеристик:

- функціональне призначення (Моніторинг та обслуговування кредитних операцій банку);
- структурна належність (відділ фінансового контролю; відділ фінансового моніторингу; управління оцінки та моніторингу застав);
- склад користувачів (керівник банку; керівник відділення; керівники структурних підрозділів).

Нижче визначено як фактичні області застосування результатів:

- банківські установи;
- аналітичні центри.

Перспективою подальших досліджень за темою роботи може бути розробка скорингової моделі з урахуванням інфляційних очікувань та її автоматизація.

Таким чином, у третьому розділі роботи розроблено інформаційну модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Для моніторингу та обслуговування кредитних операцій для АТ «БАНК «ГРАНТ» рекомендовано використовувати автоматизовану банківську систему SR Bank – 4. Це надає можливість банку швидкого й гнучкого впровадження нових банківських послуг, підвищення швидкості й якості обслуговування клієнтів, забезпечення ефективного управлінського обліку; а також дозволяє контролювати операції філіалів банку в режимі реального часу.

Графічно представлено інформаційну модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Логіка процесу оптимізації банківського кредитного менеджменту містить: формування кредитної політики банку, організацію заходів щодо залучення кредитних ресурсів, організацію процесу видачі кредиту, оцінку ефективності банківського кредиту.

Актуальним питанням є поглиблена оцінка ефективності банківського кредитування, яка на практиці дасть змогу визначити пріоритети формування стратегії та політики банків на кредитному ринку з метою підвищення прибутковості кредитного портфеля.

Наведено декомпозицію етапу «Розробка цільових орієнтирів кредитної політики».

Організація видачі кредиту є найбільш дієвим інструментом підвищення ефективності банківського кредитування, для цього проведено декомпозицію цього процесу («Визначення прогнозного обсягу кредитних ресурсів»).

Побудована схема алгоритму розв'язання поставленої задачі.

Побудова інформаційної моделі дозволяє виявити організаційні недоліки певних бізнес-процесів в організації та знайти шляхи вдосконалення цих процесів, щоб вони функціонували ефективніше. Банки, як організаційно складна система дій та взаємодій, потребують подальшого моделювання процесів, що є невід'ємною частиною їх життєдіяльності. Таким чином, кожен процес, кожен операцію банку можна змоделювати за допомогою сучасних технологій і вдосконалити шляхом реінжинірингу.

Також у даному розділі запропоновано науково-методичний підхід моніторингу кредитних операцій банку на основі скорингової моделі.

Це по суті модель бальної оцінки кредиту. У цьому випадку потенційному клієнтові пропонується заповнити спеціальні стандартні анкети, відповіді на запитання, у яких, мають на увазі під собою деяку кількість балів. Бали нараховуються в залежності від строку діяльності, фінансово-господарського стану, ризиків у діяльності підприємства, галузі, депозитів у банках, нерухомості, страхового поліса тощо

Кредитний скоринг використовується для автоматизації споживчого кредитування при ухваленні рішення про видачу/невидачу кредиту. Впровадження даної технології особливо актуально для Банків у зв'язку з тим, що однією із пріоритетних сфер діяльності є розширення кредитування. Збільшення обсягу кредитного портфеля планується як за рахунок розширення лімітів кредитування основних позичальників, так і за рахунок залучення нових клієнтів.

Впровадження скорингової системи в Банку буде сприяти:

- скороченню строків ухвалення рішення про надання кредиту;
- ефективній оцінці й постійному моніторингу рівня ризиків конкретного позичальника;
- зниженню впливу суб'єктивних факторів при прийнятті рішення про надання кредиту.

Звичайно кожний комерційний банк розробляє власну систему оцінки кредитоспроможності й надійності позичальника на основі конкретних умов угоди, спеціалізації банку тощо.

Отримана скорингова оцінка використовується далі для управління кредитним ризиком по позичках позичальників-юридичних осіб.

Слід зазначити той факт, що запропонована модель оцінки може мінятися на всіх етапах угоди з урахуванням змін фінансового стану кредитопозичальника. Умови можуть мінятися як до більш лояльного варіанта, так і до більш твердого.

Проведено розрахунок ефективності впровадження системи кредитного скорингу.

Наведено чисельне розв'язання задачі за допомогою Microsoft Excel.

Результати розрахунків показують, що клієнти, віднесені до другокласних і третьокласних, будуть приносити комерційному банку дохід вище, ніж позичальники з низьким рівнем ризику. Очевидно, що за ризики доводиться платити. Таким чином, віднесення позичальника до певного класу по запропонованій моделі дозволить банку підвищити ступінь своєї фінансової стабільності.

Наведено структурно-логічну схему результатів дослідження.

ВИСНОВКИ

У першому розділі роботи розглянуто економічну сутність кредитних операцій банку.

Кредит – це гроші чи інші матеріальні ресурси, що передаються в тимчасове користування з метою одержання певної винагороди (проценту) з умовою повернення.

Узагальнено основні функції кредиту (перерозподільна, емісійна, контрольна).

Банківські установи постійно розробляють і застосовують на практиці стратегії управління своєю кредитною діяльністю та на основі цього формують кредитну політику з метою більш успішної фінансово-економічної діяльності на ринку.

Кредитна діяльність банку – це невід’ємна частина діяльності банку, яка є узгодженою сукупністю внутрішніх процесів і практичних дій банку в стратегічних і тактичних цілях, спрямованих на формування та розміщення кредитних ресурсів банку з керованим рівнем ризику для отримання прибутку.

Графічно наведено основні етапи процесу кредитування.

Безпосередньо процес кредитування складається з певних етапів, що розташовані один за одним і складають замкнутий цикл. При цьому на кожному етапі вирішується низка завдань, без виконання яких неможливо рухатися до виконання наступного етапу.

Також необхідно зазначити, що на кожному етапі кредитування відповідальність за його виконання покладена на закріплену відповідальну особу – кредитного експерта чи кредитного адміністратора.

Розглянуто особливості кредитного моніторингу банківських установ.

Кредитний моніторинг – це здійснення банківського контролю над виконанням кредитного договору. Контроль над ходом погашення позички та виплатою відсотків по ній.

Забезпечення ефективності й надійності здійснення кредитних операцій вимагає від комерційних банків організації постійного моніторингу всіх стадій реалізації кредитного процесу.

Метою кредитного моніторингу як елемента кредитної політики є моніторинг якості кредитного портфеля, проведення незалежної експертизи, своєчасне виявлення відхилень від прийнятих стандартів і цілей кредитної політики банку, неприпустимість підвищення кредитного ризику за встановлений ліміт і пошук доскональних кредитних механізмів.

Кредитний моніторинг – це комплексний кредитний контроль, який здійснюється на різних рівнях управління й передбачає проведення аналізу за певними етапами.

Графічно наведено елементи кредитного моніторингу.

Систематизовано показники для перевірки кредитної діяльності банку.

Також у першому розділі обґрунтовано побудову загальної моделі моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Кредитна політика банку характеризується підвищеною складністю та значними обсягами інформаційного навантаження. Тому обґрунтування кредитної політики потребує використання сучасних методичних підходів, що базуються на таких методах, як економіко-математичне моделювання, системний аналіз, прогнозування, теорія ймовірностей тощо.

Проведено кількісні розрахунки з метою визначення стратегій оптимізації організаційної структури банку, що дозволить максимально ефективно здійснювати управління кредитною політикою банку, ставши невід'ємною частиною наукового прийняття рішень в управлінні банком.

Одним із основних завдань є вдосконалення кредитного менеджменту в банках на основі застосування методів структурно-функціонального моделювання.

Бізнес-процес – це цілеспрямована серія процесів, необхідних для досягнення заданого кінцевого результату.

Сьогодні для опису бізнес-процесів використовуються бізнес-моделі – опис системи з визначеним рівнем деталізації, що дозволяє зрозуміти та змодельовати процеси управління банком із заданим ступенем точності.

Процес моделювання системи починається з побудови контекстної діаграми, яка є найбільш абстрактним рівнем опису всієї системи.

Створено фонову карту управління банківським кредитом.

Діаграма містить такі елементи:

– вхідні дані бізнес-процесів – об'єкти бізнес-процесів (процедури, операції), які взаємодіють із зовнішніми бізнес-процесами (ресурсами) та отримують інформацію від них. В даному випадку вхідними даними є фінансова звітність банку та статистичні показники кредитної діяльності банків України; вихід бізнес-процесу – об'єкт бізнес-процесу, котрий взаємодіє з зовнішніми бізнес-процесами та передає їм інформацію (ресурси), які є результатом виконання бізнес-процесу. Для даної моделі на виході буде отримано звіт про ефективність кредитних операцій банку;

– управління – статут банку, Положення про НБУ «Про кредитування», методика оцінки кредитоспроможності, методика аналізу фінансової звітності та методика прогнозування;

– механізм – здійснення управлінських впливів, у якості якого виступають кредитний департамент, регіональний менеджер та програмне забезпечення.

Структурно-функціональна модель – це умовне зображення об'єкта або деякої об'єктної системи (чи процесу), описане за допомогою взаємозалежних комп'ютерних таблиць, блок-схем, діаграм, графіків,

малюнків, анімаційних роликів, гіпертексту тощо, що відображає структуру та зв'язки між елементами образу чи системи.

Наведено інформаційну модель предметної області.

Структурно-функціональна модель складної системи повинна відображати всі основні фактори та зв'язки, які характеризують реальні ситуації, критерії та обмеження. Модель має бути достатньо загальною для опису об'єктів подібного призначення, але водночас достатньо простою для проведення необхідних досліджень з мінімальними витратами.

У другому розділі роботи здійснено аналіз фінансово-економічних результатів діяльності АТ «БАНК «ГРАНТ».

Головною метою банку є створення сучасного клієнтоорієнтованого всеукраїнського банку з регіональною мережею роздрібних відділень, кваліфікованим персоналом та новітніми інноваційними технологіями.

Стратегічними завданнями Банку є зниження ризиків, збереження та підвищення фінансової стійкості, розширення ринку сучасних банківських послуг, впровадження останніх досягнень у сфері банківських технологій, постійне підвищення рівня обслуговування клієнтів, тим самим збільшуючи клієнтську базу Банку. , надійність і стабільність.

Основними принципами банківської роботи є клієнтоорієнтованість, висока ліквідність і якість пропонованих банком продуктів.

Наведено структуру управління банком.

Проаналізовано основні фінансово-економічні показники діяльності банку за 2020-2021 роки.

Чистий процентний дохід банку у 2021 році становитиме 382,7 млн грн. Найбільшою складовою процентного доходу є кредитний дохід від корпоративних та роздрібних клієнтів.

За звітний період загальний обсяг кредитів Банку склав 17,601 млрд грн, що на 12% більше, ніж у попередньому році. (з урахуванням резервів під знецінення кредитів), у т.ч. Кредити юридичних осіб – 15,25 млрд грн,

кредити фізичних осіб – 3,936 млрд грн, міжбанківські кредити – 143 млн грн.

У цілому за звітний період розмір капіталу Банку відповідав вимогам Національного банку України. Банк належить до добре капіталізованої банківської групи.

У третьому розділі роботи розроблено інформаційну модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Для моніторингу та обслуговування кредитних операцій для АТ «БАНК «ГРАНТ» рекомендовано використовувати автоматизовану банківську систему SR Bank – 4. Це надає можливість банку швидкого й гнучкого впровадження нових банківських послуг, підвищення швидкості й якості обслуговування клієнтів, забезпечення ефективного управлінського обліку; а також дозволяє контролювати операції філіалів банку в режимі реального часу.

Графічно представлено інформаційну модель моніторингу та обслуговування кредитних операцій банку.

Логіка процесу оптимізації банківського кредитного менеджменту містить: формування кредитної політики банку, організацію заходів щодо залучення кредитних ресурсів, організацію процесу видачі кредиту, оцінку ефективності банківського кредиту.

Актуальним питанням є поглиблена оцінка ефективності банківського кредитування, яка на практиці дасть змогу визначити пріоритети формування стратегії та політики банків на кредитному ринку з метою підвищення прибутковості кредитного портфеля.

Наведено декомпозицію етапу «Розробка цільових орієнтирів кредитної політики».

Організація видачі кредиту є найбільш дієвим інструментом підвищення ефективності банківського кредитування, для цього проведено

декомпозицію цього процесу («Визначення прогнозного обсягу кредитних ресурсів»).

Побудована схема алгоритму розв'язання поставленої задачі.

Побудова інформаційної моделі дозволяє виявити організаційні недоліки певних бізнес-процесів в організації та знайти шляхи вдосконалення цих процесів, щоб вони функціонували ефективніше. Банки, як організаційно складна система дій та взаємодій, потребують подальшого моделювання процесів, що є невід'ємною частиною їх життєдіяльності. Таким чином, кожен процес, кожна операція банку можна змоделювати за допомогою сучасних технологій і вдосконалити шляхом реінжинірингу.

Також у даному розділі запропоновано науково-методичний підхід моніторингу кредитних операцій банку на основі скорингової моделі.

Це по суті модель бальної оцінки кредиту. У цьому випадку потенційному клієнтові пропонується заповнити спеціальні стандартні анкети, відповіді на запитання, у яких, мають на увазі під собою деяку кількість балів. Бали нараховуються в залежності від строку діяльності, фінансово-господарського стану, ризиків у діяльності підприємства, галузі, депозитів у банках, нерухомості, страхового поліса тощо

Кредитний скоринг використовується для автоматизації споживчого кредитування при ухваленні рішення про видачу/невидачу кредиту. Впровадження даної технології особливо актуально для Банків у зв'язку з тим, що однією із пріоритетних сфер діяльності є розширення кредитування. Збільшення обсягу кредитного портфеля планується як за рахунок розширення лімітів кредитування основних позичальників, так і за рахунок залучення нових клієнтів.

Впровадження скорингової системи в Банку буде сприяти:

- скороченню строків ухвалення рішення про надання кредиту;
- ефективній оцінці й постійному моніторингу рівня ризиків конкретного позичальника;

– зниженню впливу суб'єктивних факторів при прийнятті рішення про надання кредиту.

Звичайно кожний комерційний банк розробляє власну систему оцінки кредитоспроможності й надійності позичальника на основі конкретних умов угоди, спеціалізації банку тощо.

Отримана скорингова оцінка використовується далі для управління кредитним ризиком по позичках позичальників-юридичних осіб.

Слід зазначити той факт, що запропонована модель оцінки може мінятися на всіх етапах угоди з урахуванням змін фінансового стану кредитопозичальника. Умови можуть мінятися як до більш лояльного варіанта, так і до більш твердого.

Проведено розрахунок ефективності впровадження системи кредитного скорингу.

Наведено чисельне розв'язання задачі за допомогою Microsoft Excel.

Результати розрахунків показують, що клієнти, віднесені до другокласних і третьокласних, будуть приносити комерційному банку дохід вище, ніж позичальники з низьким рівнем ризику. Очевидно, що за ризики доводиться платити. Таким чином, віднесення позичальника до певного класу по запропонованій моделі дозволить банку підвищити ступінь своєї фінансової стабільності.

Наведено структурно-логічну схему результатів дослідження.

Основні наукові результати дослідження опубліковані у роботах [54, 55].

Копії опублікованих праць за темою роботи наведені у додатку А.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Вовченко О. С., Єгоричева С. Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища: монографія; ВНЗ Укоопспілки «Полтав. ун-т економіки і торгівлі» (ПУЕТ). Полтава: ПУЕТ, 2021. 232 с.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>. (дата звернення 20.11.2022).
3. Завадська Д. В. Роль банків у фінансовому забезпеченні розвитку інноваційного потенціалу економіки: монографія; Одес. нац. екон. ун-т. Харків: ПромАрт, 2019. 518 с.
4. Мещеряков А. А. Економіка банку: навч. посіб.; Ун-т митної справи та фінансів. Дніпро: УМСФ, 2020. 182 с.
5. Банківська система: підручник: у 2 ч. / за ред. проф. Лади Василівни Шірінян; Нац. унт. харч. технологій. Київ: Ліра-К, 2019 . Ч. 1: Банківська система України та її економічні основи / [Л. В. Шірінян та ін.]. 2019. 411 с.
6. Плукар Л. А. Економічна безпека суб'єктів господарювання регіональної банківської системи: монографія; ЗВО «Львів. ун-т бізнесу та права». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2021. 151 с.
7. Москальов А. А., Попова Е. М. Моніторинг сучасного стану банківської системи України та впровадження іноземного досвіду для її виходу з кризового стану. *Молодий вчений*. 2018. № 10(2). С. 853-856.
8. Шевченко Л. Я., Карченкова О. Л. Аудит кредитних операцій комерційного банку. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 2. С. 134-138.

9. Смолінська С. Д., Самченкова І. О. Шляхи покращення здійснення кредитних операцій банками у напрямі підвищення ефективності діяльності підприємств. *Молодий вчений*. 2018. № 10(2). С. 885-888.

10. Лебедєва Д. О., Заливча І. В., Штефан Л. В. Аспекти процесу планування і управління кредитними операціями комерційного банку. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30(69). № 1. С. 63-67.

11. Жежерун Ю. В. Формування резервів за кредитними операціями вітчизняних банків. *Фінансовий простір*. 2018. № 1. С. 24-31.

12. Лучик С. Д., Ткачук Х. Д., Шведик А. А. Кредитні і депозитні операції банків: вплив на фінансові результати. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2019. Вип. 3-4. С. 213-228.

13. Турило А. А., Ртищев С. А. Економічна оцінка вибору оптимального банку для кредитних та депозитних операцій у кризовий час. *Вісник Криворізького національного університету*. 2020. Вип. 50. С. 147-153.

14. Стороженко О. О., Гірченко Т. Д., Шейко О. П. Кредитні операції банків на сучасному етапі економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 52(2). С. 128-133.

15. Бабаскін А. Ю. Правова природа вимог банківського законодавства України до забезпечення кредитних операцій банків. *Правова держава*. 2021. Вип. 32. С. 297-305.

16. Коваль Я. С. Механізми державного регулювання антикризовим управлінням економічною безпекою банківських установ України: монографія; ВНЗ «Ун-т економіки та права «КРОК». Київ: КРОК, 2020. 199 с.

17. Соляр В. В. Кредит в умовах модернізації діяльності банків: монографія; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2019. 233 с.

18. Яремко І. Й., Заворітній М. В. Кредитний моніторинг в комерційних банках як спосіб попередження виникнення проблемної заборгованості. *Молодий вчений*. 2021. № 4(2). С. 345-349.

19. Гірман Ю. В. Ситуативне застосування елементів фінансового моніторингу в рамках забезпечення фінансової безпеки банку. *Агросвіт*. 2018. № 2. С. 71-76.

20. Іверук Н. О. Моніторинг банківських рахунків як негласна слідча (розшукова) дія: проблеми законодавчої регламентації і практичної реалізації та шляхи їх вирішення. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С.155-161.

21. Старенький О. С. Моніторинг банківських рахунків як засіб отримання доказів: питання удосконалення процесуальної форми. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 3. С. 62-71.

22. Плєскул І. В. Теоретичний підхід до визначення сутності поняття ризик-контролю клієнтів банків в системі фінансового моніторингу. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 45. С. 157-163.

23. Телєстакова А. А., Мірзоян Р. А. Зміст та значення фінансового моніторингу за діяльністю установ банківської системи України. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 69. С. 192-199.

24. Чмутова І. М., Безродна О. С., Нечипоренко Д. І. Методичний інструментарій оцінювання комплаєнс-ризиків фінансового моніторингу банків. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 296-309.

25. Благун І. І. Банківська система України в умовах турбулентності фінансового ринку: теорія, методологія, практика: монографія; ДВНЗ «Прикарпат. держ. ун-т ім. Василя Стефаника». Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника», 2020. 363 с.

26. Погорєленко Н. П. Стабільність банківської системи: теорія, методологія, практика: монографія; ДВНЗ «Ун-т банк. справи». Київ: ДВНЗ «Ун-т банк. справи», 2018. 614 с.

27. Кабак Л. В., Пономарьов В. М., Толошний І. Ю. Моделювання інформаційної системи з надання банківських послуг. *Системи та технології*. 2016. № 1. С. 27-34.

28. Петраковська О. В. Завдання та інформаційні джерела як складові організаційно-інформаційної моделі аналізу кредитних операцій банку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2016. Вип. 1. С. 75-84.

29. Варцаба В. І., Заславська О. І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навч. посіб.; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород: Говерла, 2018. 363 с.

30. Мазіна О. І., Рогозний С. А. Міжнародні стандарти фінансової звітності та їх практичне застосування: навч. посіб.; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь: Ун-т ДФС Україна, 2021. 439 с.

31. Управління банківськими ризиками: підручник / [Л. О. Примостка та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки; [редкол.: В. К. Хлівний (голова) та ін.] ; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2018. 535 с.

32. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях: навч. посіб. / уклад.: О. М. Гладчук, І. Я. Ткачук, В. М. Харабара; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича: Рута, 2020. 207 с.

33. Рудевська В. І. Бізнес-архітектура банківського сектору в забезпеченні зростання економіки країни: теорія, методологія і практика: монографія. Київ: Автограф, 2021. 235 с.

34. Ушакова О. А. Банківські операції: навч. посіб.; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування, Відокремл. структур. підрозділ «Рівнен. фах. техн. коледж Нац. ун-ту вод. госп-ва та природокористування. Рівне: НУВГП, 2021. 226 с.

35. Вавдіюк Н. С., Корецька Н. І. Банківське регулювання та нагляд: навч. посіб.; Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк: ІВВ Луц. НТУ, 2018. 334 с.

36. Банківська система: навч. посіб. / [О. І. Береславська та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Береславської; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 485 с.

37. Гридчук Д. М. Ефективність банківської діяльності: посткризові виклики та сучасні управлінські рішення: монографія; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2018. 295 с.

38. Зянько В. В., Коваль Н. О., Єпіфанова І. Ю. Банківський менеджмент: навч. посіб.; Вінниц. нац. техн. ун-т. 2-ге вид., допов. Вінниця: ВНТУ, 2018. 125 с.

39. Інтегрована система управління ризиками банку: [колект.] монографія / [Н. П. Шульга та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Н. П. Шульги; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 439 с.

40. Гладких Д. М. Банківська безпека держави в умовах розвитку інформаційної економіки (трансформації банківських операцій): [монографія] / Д. М. Гладких; Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ: НУОУ, 2019. 392 с.

41. Кайдан Л. І. Методичні основи розробки інформаційної технології моделювання процесів стійкого розвитку комерційного банку в умовах ризику ліквідності. *Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем*. 2016. Вип. 21. С. 115-139.

42. Механізм антикризового управління в банках України: монографія / Копилюк О. І. [та ін.]. Львів: СПОЛОМ, 2018. 267 с.

43. Островська Н. С. Контролінг ризиків у банку: теорія і практика: монографія; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Чернівці: Технодрук, 2019. 305 с.

44. Долінський Л. Б. Кредитно-інвестиційна діяльність банківських установ: теорія, методологія, практика: монографія; Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів: ЧНТУ, 2019. 389 с.

45. Яровенко Г. М. Розробка інформаційної моделі виявлення ознак шахрайств у банках. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 23-28.

46. Йона Л. Г., Онацький О. В., Швець О. В. Системи банківської безпеки: навч. посіб. для освіт.-проф. підгот. бакалаврів з галузі знань 12 «Інформаційні технології» за спец. 125 «Кібербезпека»; Держ. ун-т інтелект. технологій і зв'язку, Каф. кібербезпеки та техн. захисту інформації. Одеса: ДУІТЗ, 2022. 190 с.

47. Король М. М. Функціонування банківських систем у глобальному економічному просторі: монографія; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород: Говерла, 2020. 426 с.

48. Вплив банківської системи на забезпечення фінансової безпеки України: [колект.] монографія / [О. Д. Вовчак та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. О. Д. Вовчак; Держ. ВНЗ «Ун-т банк. справи». Київ: ДВНЗ «Ун-т банк. справи», 2019. 250 с.

49. Механізми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи та економіки України: монографія / [Г. Т. Карчева та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої; Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т банк. справи», Н.-д. центр ТзОВ «Айкю Холдинг». Київ: Університет банківської справи, 2019. 311 с.

50. Організаційно-фінансове забезпечення економічної безпеки банків України: монографія / Оксана Копилюк [та ін.]. Львів: СПОЛОМ, 2021. 239 с.

51. Зубок М. І. Забезпечення економічної безпеки банків: навч. посіб.; Ун-т «КРОК». Київ: Ун-т «КРОК», 2018. 257 с.

52. Полозова Т.В., Халіна В.М. Фінансово-економічний моніторинг як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies:*

Conference Proceedings, Part I, January 27, 2017. Kielce, Poland: Baltija Publishing. P. 175-177.

53. Полозова Т.В., Воскобойник О.М. Модель вибору оптимального варіанту продажу кредитних послуг банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. Т.2. 2008. № 6. С. 25-29.

54. Полозова Т. В., Філатов Є.В., Кисліченко А.П. Принципи кредитного моніторингу комерційних банків. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта*. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 листопада 2022 р.) / За заг. ред. д.е.н., проф. Т.В. Полозової. Харків. ХНУРЕ. 2022. С. 124-126.

55. Полозова Т. В., Філатов Є.В., Рабеах Мохаммед Рідха Салман. Сутність і напрями кредитного моніторингу банківських установ. Сучасні тенденції сталого розвитку: теорія, методологія, практика: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2022. С. 342-347.